Olimpiada — materiały archiwalne

Spis treści — numery stron w tym zbiorze. Starsze materiały mogą dotyczyć wcześniejszych zasad.

XLIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2025/2026 — I etap — str. 4

XLIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2025/2026 — II etap — str. 5

XLIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2025/2026 — II etap - test — str. 6

XLIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2025/2026 — III etap — str. 8

XLIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2024/2025 — I etap — str. 9

XLIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2024/2025 — II etap — str. 10

XLIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2024/2025 — II etap - test — str. 11

XLIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2024/2025 — III etap (DOCX) — str. 12

XLII Olimpiada Języka Łacińskiego 2023/2024 — I etap — str. 15

XLII Olimpiada Języka Łacińskiego 2023/2024 — II etap — str. 16

XLII Olimpiada Języka Łacińskiego 2023/2024 — II etap - test — str. 17

XLII Olimpiada Języka Łacińskiego 2023/2024 — III etap — str. 19

XLI Olimpiada Języka Łacińskiego 2022/2023 — I etap — str. 21

XLI Olimpiada Języka Łacińskiego 2022/2023 — II etap — str. 22

XLI Olimpiada Języka Łacińskiego 2022/2023 — II etap - test — str. 23

XLI Olimpiada Języka Łacińskiego 2022/2023 — III etap (JPEG) — str. 24

XL Olimpiada Języka Łacińskiego 2021/2022 — I etap — str. 25

XL Olimpiada Języka Łacińskiego 2021/2022 — II etap - tekst i test — str. 26

XL Olimpiada Języka Łacińskiego 2021/2022 — III etap — str. 29

XXXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2020/2021 — I etap — str. 31

XXXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2020/2021 — II etap — str. 32

XXXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2020/2021 — II etap - test — str. 33

XXXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2020/2021 — III etap — str. 35

XXXVIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2019/2020 — I etap — str. 36

XXXVIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2019/2020 — II etap — str. 37

XXXVIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2019/2020 — II etap - test — str. 38

XXXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2018/2019 — I etap — str. 39

XXXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2018/2019 — II etap — str. 40

XXXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2018/2019 — II etap - test — str. 41

XXXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2018/2019 — III etap — str. 42

XXXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2017/2018 — I etap — str. 43

XXXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2017/2018 — II etap — str. 44
XXXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2017/2018 — II etap - test — str. 45
XXXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2017/2018 — III etap — str. 92
XXXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2016/2017 — I etap — str. 93
XXXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2016/2017 — II etap — str. 94
XXXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2016/2017 — II etap - test — str. 95
XXXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2016/2017 — III etap — str. 96
XXXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2015/2016 — I etap — str. 97
XXXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2015/2016 — II etap — str. 98
XXXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2015/2016 — II etap - test — str. 99
XXXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2015/2016 — III etap — str. 100
XXXIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2014/2015 — I etap — str. 101
XXXIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2014/2015 — II etap — str. 102
XXXIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2014/2015 — II etap - test — str. 103
XXXIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2014/2015 — III etap — str. 104
XXXII Olimpiada Języka Łacińskiego 2013/2014 — III etap — str. 105
XXXI Olimpiada Języka Łacińskiego 2012/2013 — I etap — str. 106
XXXI Olimpiada Języka Łacińskiego 2012/2013 — II etap — str. 107
XXXI Olimpiada Języka Łacińskiego 2012/2013 — II etap - test — str. 108
XXX Olimpiada Języka Łacińskiego 2011/2012 — I etap — str. 109
XXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2010/2011 — I etap — str. 110
XXVIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2009/2010 — I etap — str. 111
XXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2008/2009 — I etap — str. 112
XXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2008/2009 — II etap — str. 113
XXVII Olimpiada Języka Łacińskiego 2008/2009 — III etap — str. 114
XXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2007/2008 — I etap — str. 115
XXVI Olimpiada Języka Łacińskiego 2007/2008 — II etap — str. 116
XXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2006/2007 — I etap — str. 117
XXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2006/2007 — II etap — str. 118
XXV Olimpiada Języka Łacińskiego 2006/2007 — III etap — str. 119
XXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2005/2006 — I etap — str. 120
XXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2005/2006 — II etap — str. 121
XXIV Olimpiada Języka Łacińskiego 2005/2006 — III etap — str. 122
XXIII Olimpiada Języka Łacińskiego 2004/2005 — I etap — str. 123
XXII Olimpiada Języka Łacińskiego 2003/2004 — I etap — str. 124
XXII Olimpiada Języka Łacińskiego 2003/2004 — II etap — str. 125

XXI Olimpiada Języka Łacińskiego 2002/2003 — I etap — str. 126
XXI Olimpiada Języka Łacińskiego 2002/2003 — II etap — str. 127
XX Olimpiada Języka Łacińskiego 2001/2002 — I etap — str. 134
XIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2000/2001 — II etap — str. 135
XVIII Olimpiada Języka Łacińskiego 1999/2000 — I etap — str. 136
XII Olimpiada Języka Łacińskiego 1993/1994 — I etap — str. 137
XII Olimpiada Języka Łacińskiego 1993/1994 — II etap — str. 138
XII Olimpiada Języka Łacińskiego 1993/1994 — III etap — str. 139

XLIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO
2025/2026
Etap szkolny

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski:

Achilles

Thetis sciens Achilli, filio suo, mortem in bello Troiano praedictam esse, in insula Scyro eum occultavit apud Lycomedem regem. Rex Achillem inter filias suas habitu femineo servabat sub falso nomine „Pyrrha". Achivi ad Lycomedem Ulixem miserunt, qui Achillem reducere iussus est. Sed rege invito difficile erat Achillem invenire inter regias virgines. Itaque Ulixes tale consilium cepit. In regio vestibulo munera feminea posuit, in quibus clipeum et hastam. Subito tubicinem iussit canere sociosque armorum crepitum et clamorem facere iussit. Achilles hostem arbitrans adesse vestem muliebrem dilaniavit atque clipeum et hastam arripuit. Ex hoc est cognitus suasque operas Argivis promisit.

(secundum Hyginum)

Objaśnienia:

Thetis, Thetidis – Tetyda, matka Achillesa

Achilles, is – Achilles

Troianus, a, um - trojański

Scyros, i – Skyros, grecka wyspa

Lycomedes, is - król wyspy

Pyrrha, ae - Pyrra

Achivi, orum = Graeci, orum - Grecy

Ulixes, is - Odyseusz

Argivi, orum = Graeci, orum - Grecy

XLIV Olimpiada Języka Łacińskiego

Etap okręgowy 15-16 stycznia 2026

Część I : Tekst

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski.

O ironicznym poczuciu humoru M. T. Cycerona

M. Cicero, cum apud Damasippum cenaret et ille mediocri vino posito diceret: *Bibite Falernum hoc, annorum quadraginta est,* respondit: *Bene aetatem fert*. Idem, cum Lentulum generum suum, exiguae staturae hominem, longo gladio adcinctum vidisset, interrogavit: *Quis generum meum ad gladium alligavit?* In consulatu Vatinii, quem paucis diebus gessit, notabilis Ciceronis urbanitas circumferebatur: *Magnum ostentum anno Vatinii factum est, quod illo consule nec bruma nec ver nec aestas nec autumnus fuit*. Querenti deinde Vatinio, quod gravatus esset domum ad se aegrotantem venire, respondit: *Volui in consulatu tuo venire, sed nox me comprehendit*. Caninium quoque Rebilium, qui uno die consul fuit, Cicero omni gaudens occasione urbanitatis derisit: *Hoc consecutus est Rebilius, ut quaereretur, quibus consulibus consul fuerit*. Dicere praeterea non destitit*: Vigilantem habemus consulem Caninium, qui in consulatu suo somnum non vidit*. (*cf*. Macrobius, *Saturnalia* II,3,2-6)

Objaśnienia

Damasippus, i – Damazyp (Lucius Licinius Crassus Damasippus)
Falernum, -i – Falern, bardzo znane i cenione w starożytnym Rzymie wino falerneńskie
Lentulus, i – Lentulus
Vatinius, i – Publiusz Watyniusz, polityk rzymski, jego konsulat w 47 r. p.n.e. trwał zaledwie kilka dni.
Caninius, i, Rebilius, i – Kaniniusz Rebiliusz, polityk rzymski (po śmierci innego konsula w ostatnim dniu urzędowania, w uznaniu zasług, powołany przez Cezara na urząd na kilka godzin)

TEST (40 pkt.)

1. Proszę wypisać z tekstu po jednym rzeczowniku z każdej deklinacji (w formie występującej w tekście) (5 pkt.)

deklinacja I	deklinacja II	deklinacja III	deklinacja IV	deklinacja V

2. Proszę zamienić poniższe zdanie na stronę bierną (5 pkt.)

Vigilans consul Caninius in consulatu somnum non vidit.

.....

3. Proszę zamienić wszystkie elementy poniższego zdania na liczbę mnogą (6 pkt.)

Dux militem longo gladio accinctum vidit.

.....

4. Proszę uzależnić od podanego verbum regens zdanie: *Caninius Rebilius uno die consul fuit* (4 pkt.)

Legimus .....

5. Proszę do form czasownika *volo, velle* dopisać analogiczne formy czasownika *fero, ferre* (10 pkt.)

a) volui - .....

b) volens - .....

c) vult - .....

d) vis - .....

e) voluerant - .....

6. Proszę wypisać z tekstu: (6 pkt.)

a) zdanie podrzędne okolicznikowe czasu (spójnik + orzeczenie) .....

b) ablativus absolutus .....

c) verbum deponens .....

d) genetivus qualitatis .....

e) rzeczownik występujący w składni nazw miast (choć miastem nie jest) .....

f) pytanie zależne ..... (zaimek pytajny + orzeczenie)

7. Proszę, uwzględniając kontekst, ocenić, czy zwroty z kolumny II odpowiadają znaczeniowo fragmentom tekstu Makrobiusza z kolumny I. Przy stwierdzeniu zgodności proszę wpisać V, gdy zaś różnią się znaczeniem - F (4 pkt.)

	I	II	Verum / Falsum
a)	mediocri vino posito	si mediocre vinum posuit	
b)	in consulatu tuo	te consule	

XLIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP CENTRALNY

TORUŃ 12-13 MARCA 2026

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski.

Pochwała Cezara

At vero huius gloriae, C. Caesar, quam es paulo ante adeptus, socium habes neminem. Domuisti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere abundantes. Ea tamen vicisti, quae et naturam et condicionem, ut vinci possent, habebant. Nulla est enim tanta vis, quae non ferro et viribus debilitari frangique possit. Animum vincere, iracundiam cohibere, victo temperare, adversarium nobilitate, ingenio, virtute praestantem non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem, haec qui faciat, non ego eum cum summis viris comparo, sed simillimum deo iudico. Itaque, C. Caesar, bellicae tuae laudes celebrabuntur illae quidem non solum nostris, sed paene omnium gentium litteris atque linguis, neque ulla umquam aetas de tuis laudibus conticescet; sed tamen eius modi res nescio quo modo, etiam cum leguntur, obstrepi clamore militum videntur et tubarum sono. At vero cum aliquid clementer, mansuete, iuste, moderate, sapienter factum - in iracundia praesertim, quae est inimica consilio, et in victoria, quae natura insolens et superba est - audimus aut legimus, quo studio incendimur, non modo in gestis rebus, sed etiam in fictis, ut eos saepe, quos numquam vidimus, diligamus! Te vero, quem praesentem intuemur, cuius mentem sensusque et os cernimus, ut, quicquid belli fortuna reliquum rei publicae fecerit, id esse salvum velis, quibus laudibus efferemus, quibus studiis prosequemur, qua benevolentia complectemur? (Pro Marcello,3, 8-10)

<u>Objaśnienia:</u>

…quae non ferro…= ut non ferro…..

XLIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

Etap szkolny 2024/2025

Przetłumacz poniższy tekst na język polski.

De Octaviano Augusto

Ita bellis toto orbe confectis Octavianus Augustus Romam rediit duodecimo anno post consulatum suum. Ex eo tempore rem publicam per quadraginta et quattuor annos solus obtinuit. Ante enim duodecim annis cum Antonio et Lepido tenuerat. Ita ab initio principatus eius usque ad finem quinquaginta et sex anni fuerunt. Mortuus est autem septuagesimo sexto anno aetatis suae in oppido Campaniae Atella. Romae in campo Martio sepultus est vir, qui non immerito ex maxima parte deo similis esse putabatur. Neque enim facile ullus eo aut in bellis felicior fuit aut in pace moderatior. Quadraginta et quattuor annis, quibus solus gessit imperium, civilissime vixit, in cunctos liberalissimus, in amicos fidissimus, quos maximis evexit honoribus. (według Eutrop.,VII,8)

Objaśnienia:

Octavianus, i Augustus, i – Oktawian August
rediit – od: *redeo, redire*
Antonius, i - Antoniusz
Lepidus, i - Lepidus
Campania, ae - Kampania
Atella, ae - Atella

XLIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP OKRĘGOWY

Część I: Tekst

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski:

De Sertorii calliditate

Sertorius, vir acer egregiusque dux, et utendi regendique exercitus peritus fuit. Is et mentiebatur ad milites, si mendacium prodesset, et litteras compositas pro veris legebat et somnium simulabat, ut obsequentiores haberet milites. Erat Sertorio cerva alba eximiae pulchritudinis, quam dux sibi a deis datam et instinctam Dianae numine esse mentiebatur. Si quid durius militibus imperare volebat, se a cerva monitum esse praedicebat statimque cuncti libentes parebant. Aliquando cerva perterrita in paludes fugit et periisse credita est. Cum post aliquot dies a quodam milite esset inventa, Sertorius eum, qui invenerat, tacere iussit et animal occulere. Mox progressus in publicum dixit sibi in somno visam esse cervam amissam ad se reverti. Tum miles signo a Sertorio dato cervam emisit, ut verba ducis confirmarentur. (na podstawie Gell. N.A. XV, 22)

<u>Objaśnienia:</u>

Sertorius, ii – Kwintus Sertoriusz (II-I w p.n.e.)

Diana, ae – Diana

Część II: Test gramatyczny (35 punktów)

1. **a) Proszę nazwać składnię występującą w zdaniu:**
   Erat Sertorio cerva alba. → …… **(2 pkt.)**

   b) Proszę uzupełnić przekształcenie zdania, zachowując jego treść: (3 pkt.)

   Sertorius…. …….……

2. **Proszę wypisać z tekstu po 1 rzeczowniku reprezentującym poszczególne deklinacje: (5 pkt.)**

I deklinacja	II deklinacja	III deklinacja	IV deklinacja	V deklinacja

3. **Proszę obok form czasownika *fallo, fallere, fefelli, falsum* dopisać równoznaczne formy czasownika *mentior, mentiri*, *mentitus sum.* (6 pkt.)**

   a) fallit → ……
   b) fefellisti → ……..
   c) fefellisse → …….
   d) fallerent → …….
   e) fefelleratis → …….
   f) fallet → …….

4. **Proszę zamienić zdanie na liczbę mnogą uwzględniając wszystkie wyrazy mogące ulec przekształceniu (5 punktów)**

   Animal mirabile duci ab amico datum est.

   ……

5. **Proszę zamienić zdanie na stronę bierną (5 pkt.)**

   Miles fidelis cervam albam emisit.

   …….

6. **Proszę wypisać z tekstu (po 1 przykładzie): (7 pkt.)**
   a) zdanie podrzędne okolicznikowe celu (spójnik + orzeczenie) → …….
   b) NCI → ……..
   c) Zdanie podrzędne okolicznikowe czasu (spójnik + orzeczenie) → ……
   d) ablativus absolutus → ……
   e) ablativus auctoris → ……
   f) zdanie podrzędne okolicznikowe warunku (spójnik + orzeczenie) → ……..
   g) indicativus plusquamperfecti → …….

7. **Proszę uzupełnić stopniowanie, zachowując przypadek, liczbę i rodzaj, w jakim przymiotnik występuje w tekście. (2 pkt.)**

gradus positivus	gradus comparativus	gradus superlativus
acer		

XLIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP CENTRALNY

Toruń, 20-21 marca 2025

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski

Troska o chorego przyjaciela

Tullius Tironi suo salutem plurimam dicit

Varie sum affectus tuis litteris, valde priore pagina perturbatus, paulum altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane valeas, te neque navigationi neque viae committas. Satis te mature videro, si plane confirmatum videro. De medico et tu eum bene existimari scribis et ego sic audio, sed plane curationes eius non probo. Ius enim dandum tibi non fuit, cum ventre laborares. Sed tamen et ad illum scripsi accurate et ad Lysonem. Ad Curium vero, suavissimum hominem et summi officii summaeque humanitatis, multa scripsi, in iis etiam, ut, si tibi videretur, te ad se transferret. Lyso enim noster vereor ne neglegentior sit, primum, quia omnes Graeci sunt tales, deinde quod, cum a me litteras accepisset, mihi nullas remisit. Sed eum tu laudas; tu igitur, quid faciendum sit, iudicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, sumptui ne parcas ulla in re, quod ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, ut daret, quod dixisses. Medico ipsi puto aliquid pecuniae dandum esse, quo sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia, urbana, provincialia, in re privata, in publica, in studiis, in litteris nostris: omnia viceris, si, ut spero, te validum videro. Vale! (na podstawie: Cic. Fam. XVI,4)

<u>Objaśnienia:</u>

Tiro, Tironis – Tiron/Tyron [Marcus Tullius Tiro, wyzwoleniec, sekretarz i przyjaciel Cycerona]

Lyso, -onis- Lizon [mieszkaniec Patras na Peloponezie, znajomy Cycerona, być może to właśnie u niego przebywał Tiron podczas choroby].

Curius, ii – Kuriusz [Manius Curius – jeden z najbliższych przyjaciół Cycerona, przebywał w Patras na Peloponezie podczas choroby Tyrona.

Punktacja

1.	Tullius Tironi suo salutem plurimam dicit	2
2.	Varie sum affectus tuis litteris	2
3.	valde priore pagina perturbatus	2
4.	paulum altera recreatus	2
5.	Quare nunc quidem non dubito	2
6.	Quin …. te neque navigationi neque viae committas	4
7.	quoad plane valeas	2
8.	Satis te mature videro	2
9.	si plane confirmatum videro	2
10.	De medico et tu *eum* bene existimari scribis et ego sic audio	4
11.	, sed plane curationes eius non probo	2
12.	Ius enim dandum tibi non fuit	3
13.	*cum* ***ventre laborares***	2
14.	Sed tamen et ad illum scripsi accurate et ad Lysonem	2
15.	Ad Curium vero …. multa scripsi, in iis etiam	2
16.	suavissimum hominem et summi officii summaeque humanitatis	3
17.	ut … te ad se transferret.	2
18.	si tibi videretur	2
19.	Lyso enim noster vereor ne neglegentior sit	3
20.	primum, quia omnes Graeci ***sunt tales***,	2
21.	deinde quod, …, mihi nullas remisit	2
22.	cum a me litteras accepisset	2
23.	Sed eum tu laudas	2
24.	tu igitur, quid faciendum sit, iudicabis	4
25.	Illud, mi Tiro, te rogo, sumptu**i** ne parcas ulla in re	4
26.	quod ad valetudinem opus sit	3
27.	Scripsi ad Curium, ***ut daret, quod dixisses***	4
28.	Medico ipsi puto aliquid ***pecuniae*** dandum esse,	4
29.	quo sit studiosior	2
30.	Innumerabilia tua sunt in me officia	2
31.	domestica, forensia, urbana, provincialia	2
32.	in re privata, in publica, in studiis, in litteris nostris	3
33.	omnia viceris, si, ut spero, te validum videro. Vale!	4
	razem	**85**

		max	punkty uzyskane + komentarz
1.	Tullius Tironi suo salutem plurimam dicit	**2**	
2.	Varie sum affectus tuis litteris	**2**	
3.	valde priore pagina perturbatus	**2**	
4.	paulum altera recreatus	**2**	
5.	Quare nunc quidem non dubito	**2**	
6.	Quin …. te neque navigationi neque viae committas	**4**	
7.	quoad plane valeas	**2**	
8.	Satis te mature videro	**2**	
9.	si plane confirmatum videro	**2**	
10.	De medico et tu ***eum*** bene existimari scribis et ego sic audio	**4**	
11.	, sed plane curationes eius non probo	**2**	
12.	Ius enim dandum tibi non fuit	**3**	
13.	***cum ventre laborares***	**2**	
14.	Sed tamen et ad illum scripsi accurate et ad Lysonem	**2**	
15.	Ad Curium vero …. multa scripsi, in iis etiam	**2**	
16.	suavissimum hominem et summi officii summaeque humanitatis	**3**	
17.	ut … te ad se transferret.	**2**	
18.	si tibi videretur	**2**	
19.	Lyso enim noster vereor ne neglegentior sit	**3**	
20.	primum, quia omnes Graeci ***sunt tales***,	**2**	
21.	deinde quod, …, mihi nullas remisit	**2**	
22.	cum a me litteras accepisset	**2**	
23.	Sed eum tu laudas	**2**	
24.	tu igitur, quid faciendum sit, iudicabis	**4**	
25.	Illud, mi Tiro, te rogo, sumptu**i** ne parcas ulla in re	**4**	
26.	quod ad valetudinem opus sit	**3**	
27.	Scripsi ad Curium, ***ut daret, quod dixisses***	**4**	
28.	Medico ipsi puto aliquid ***pecuniae*** dandum esse,	**4**	
29.	quo sit studiosior	**2**	
30.	Innumerabilia tua sunt in me officia	**2**	
31.	domestica, forensia, urbana, provincialia	**2**	
32.	in re privata, in publica, in studiis, in litteris nostris	**3**	
33.	omnia viceris, si, ut spero, te validum videro. Vale!	**4**	
	razem	**85**	

XLIII OJŁ, etap centralny, arkusz oceny tłumaczenia

Nr pracy ……. Po odkodowaniu……..

XLII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

etap szkolny 2023/2024

Przetłumacz poniższy tekst na język polski.

De Simonide

Simonides, quamquam carmina pulchra scribebat, paupertate premebatur. Itaque circumire coepit urbes Asiae nobiles et pecunia accepta laudes victorum canebat. Hoc modo locuples factus in patriam redire desideravit. Sed navis, quam ascenderat, saevissima tempestate deleta est. Multi, qui cum eo navigabant, divitias suas servare cupientes, in mari perierunt. Simonides autem omnes res suas reliquit dicens: „Mecum mea sunt cuncta". Mox praedones advenerunt et superstitibus rapuerunt quod quisque extulit. Naufragi nudi in proximam urbem advenerunt opem petentes. Ibi vir quidam nobilis, studio litterarum deditus, qui Simonidis carmina saepe legerat, poetam cognovit, recepit et multis muneribus eum donavit. Verum est hominem doctum in se semper divitias habere. (według: Phaedr. Fab. IV, 23)

Objaśnienia:

Simonides, is – Symonides z Keos [poeta grecki, VI-V w p.n.e.]
Asia, ae - Azja
circumire, redire – zob. *circumeo; redeo*
coepit – zob. *coepi, coepisse*
perierunt – zob. *pereo, perire*
superstes, itis – ocalały, pozostały przy życiu
extulit – zob. *effero, extuli, elatum*

XLII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

Etap okręgowy 2023/2024

Tajemnicza choroba Demostenesa

Critolaus scripsit legatos Mileto venisse Athenas auxilii petendi gratia. Ibi advocatos, ut pro Milesiis verba ad populum facerent, conduxerunt. Demosthenes autem eorum postulatis acriter respondit neque Milesios auxilio dignos neque ex republica id esse arguens. Re in posterum diem prolata legati ad Demosthenem venerunt et oraverunt, ne contra diceret. Orator pecuniam petivit et, quantam petiverat, abstulit. Postridie Demosthenes lana multa collo circumvoluto ad populum prodiit dicens se faucibus laborare, eo contra Milesios loqui non quire. Tum e populo unus exclamavit non faucium dolorem, quod Demosthenes pateretur, sed auri cupiditatem esse.

Ipse Demosthenes non id postea celavit, sed gloriae hoc sibi adsignavit. Nam cum interrogavisset Aristodemum, actorem fabularum, quantum mercedis, ut ageret, accepisset, et Aristodemus *talentum* respondisset, *at ego plus* inquit *accepi, ut tacerem*. (cf. Gellius, *Noctes Atticae* XI, 9)

<u>Objaśnienia:</u>

Critolaus, i – Kritolaos (II w. p.n.e.)

Miletus, i – Milet

Athenae, arum – Ateny

Demosthenes, is – Demostenes

Milesii, orum – Milezyjczycy

ex re publica esse – być z korzyścią dla państwa

circumvolvo,-ere, -volvi,-volutum – owijać, obwiązywać

Aristodemus, i – Arystodemos

gloriae sibi adsignare aliquid – uważać coś za powód do dumy; chełpić się czymś

Test gramatyczny (40 punktów)

1. **Zamień poniższe zdanie na liczbę mnogą (wszystkie elementy podlegające zamianie) (5 pkt.)**

   Vir ad hominem prodiit dicens se dolorem pati.

   → ……..

2. **Zamień zdanie na stronę bierną (6 pkt.)**

   Orator pecuniam petivit, et quantam petiverat, accepit.

   → ……..

3. **Wypisz z tekstu po jednym przykładzie następujących zjawisk gramatycznych (w przypadku zdań podrzędnych wystarczy spójnik i orzeczenie zd. podrzędnego): (10 pkt.)**

   a) ablativus absolutus → ……

   b) gerundivum → ……

   c) zdanie podrzędne okolicznikowe celu → ……

   d) zdanie podrzędne dopełnieniowe → ……

   e) zdanie podrzędne okolicznikowe czasu → ……

4. **Do form czasownika *laboro, -are* dopisz odpowiadające mu znaczeniem formy czasownika *patior, pati* (10 pkt.)**

a) laboravit → ……

b) laboravisse → ……

c) laborabat → ……

d) laboraret → ……

e) laboraverit → ……

5. **Treść zdania *Legati Athenas venerunt auxilii petendi gratia.***

Wyraź jako zdanie podrzędne okolicznikowe celu (3 pkt.) → ……..

6. **Spośród poniższych propozycji wybierz tę, która najlepiej oddaje sens występującego w tekście zwrotu *Re in posterum diem prolata*: (3 pkt.)**

a) quamquam res in posterum diem prolata est

b) cum res in posterum diem proferenda est

c) si res in posterum diem prolata erit

d) cum res in posterum diem prolata esset.

7. **Wypisz z tekstu po jednym przykładzie następujących imiesłowów (3 pkt.)**

participium praesentis act.	**participium perfecti pass.**	**participium futuri pass.**

XLII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP CENTRALNY

TORUŃ 14-15 MARCA 2024

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst M. T. Cycerona na język polski

Jak stać się rozpoznawalnym?

Non vereor ne quis audeat dicere ullius in Sicilia quaesturam aut clariorem aut gratiorem fuisse. Vere me hercule hoc dicam: sic tum existimabam nihil homines aliud Romae nisi de quaestura mea loqui. Frumenti in summa caritate maximum numerum miseram. Negotiatoribus comis, mercatoribus iustus, mancipibus liberalis, sociis abstinens, omnibus eram visus in omni officio diligentissimus. Excogitati quidam erant a Siculis honores in me inauditi.

Itaque hac spe decedebam, ut mihi populum Romanum ultro omnia delaturum putarem. At ego, cum decedens e provincia Puteolos forte venissem, concidi paene, cum ex me quidam quaesisset: „Quo die Roma existi? Quid ibi est novi?" Cui cum respondissem me e provincia decedere: „etiam me hercule" – inquit – „ut opinor, ex Africa."

Huic ego iam stomachans: „immo ex Sicilia", inquam. Tum alius quidam: „quid? tu nescis" – inquit – „hunc quaestorem Syracusis fuisse?"

Sed ea res plus fortasse mihi profuit, quam si mihi tum essent omnes gratulati. Nam postea quam sensi populi Romani aures hebetiores, oculos autem esse acres atque acutos, destiti, quid de me audituri essent homines, cogitare. Feci, ut postea cotidie praesentem me viderent, habitavi in oculis, pressi forum; neminem a congressu meo neque ianitor meus neque somnus absterruit. (secundum Cic. Planc. 64-65)

<u>Objaśnienia:</u>

Siculi, orum – mieszkańcy Sycylii

Puteoli, orum - Puteola, miasto w Kampanii położone nad Morzem Tyrreńskim, starożytny kurort słynący z wód termalnych.

quid de me audituri essent homines – zdanie podrzędne z koniunktiwem wg zasady *consecutio temporum*

PUNKTACJA

	Non vereor ne quis audeat dicere	3
	ullius in Sicilia quaesturam aut clariorem aut gratiorem fuisse	3
	Vere me hercule hoc dicam: sic tum existimabam	3
	nihil homines aliud Romae nisi de quaestura mea loqui	3
	Frumenti in summa caritate maximum numerum miseram	3
	negotiatoribus comis, mercatoribus iustus, mancipibus liberalis, sociis abstinens,	4
	omnibus eram visus in omni officio diligentissimus	3
	excogitati quidam erant a Siculis honores in me inauditi.	3
	Itaque hac spe decedebam, ut mihi populum Romanum ultro omnia delaturum putarem	4
	At ego, cum decedens e provincia Puteolos forte venissem,	4
	concidi paene	1
	cum ex me quidam quaesisset	3
	„Quo die Roma existi? Quid ibi est novi?”	4
	Cui cum respondissem me e provincia decedere	4
	„etiam me hercule,” inquit, „ut opinor, ex Africa.”	3
	Huic ego iam stomachans : „immo ex Sicilia”, inquam.	4
	Tum alius quidam… inquit	2
	„quid? tu nescis” „hunc quaestorem Syracusis fuisse?”	3
	Sed ea res plus fortasse mihi profuit	3
	quam si mihi tum essent omnes gratulati.	4
	Nam postea quam sensi populi Romani auris hebetiores, oculos autem esse acres atque acutos,	4
	destiti quid de me audituri essent homines cogitare	4
	Feci ut postea cotidie praesentem me viderent,	3
	habitavi in oculis, pressi forum;	2
	neminem a congressu meo neque ianitor meus neque somnus absterruit.	3
		80

XLI Olimpiada Języka Łacińskiego

rok szkolny 2022/23

etap szkolny

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski:

De pavone

Pavo ad Iunonem venit et dolebat deam cantum pulchrum, lusciniae similem, sibi negavisse. „Luscinia – querebatur pavo - cunctis auribus mirabilis est, ego autem, simulac vocem mitto, derideor.” Tunc consolandi gratia dixit dea: „Sed forma vincis, vincis magnitudine; nitor smaragdi collo praefulget tuo, pictis plumis pulchram caudam explicas." Cui pavo: „Nolo - inquit - mutam speciem, si vincor sono”. Respondit Iuno: „Fatorum arbitrio haec sunt vobis data: tibi forma, vires aquilae, lusciniae melos, augurium corvo; omnesque aves propriis sunt contentae dotibus. Noli invidere aliis, quod tibi non est datum!”. (cf. Phaedrus, III, 18)

<u>Objaśnienia:</u>
Iuno, onis- Junona
melos, eos n. – pieśń, śpiew
noli + inf. – wyraża zakaz

XLI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP OKRĘGOWY

Część I: Tekst

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski.

De servo fideli

Lucius Annaeus Seneca in libris, quos de beneficiis scripsit, tale exemplum fidelitatis profert. Initio belli civilis Corfinium Caesar obsidebat. Ibi tenebatur inclusus Lucius Domitius, qui de sua salute desperans imperavit medico eidemque servo suo, ut sibi venenum daret. Cum eum cunctantem et tergiversantem videret: *Quid cunctaris* – inquit - *tamquam in tua potestate totum istud sit? mortem rogo armatus*. Tum ille promisit se toxicum daturum esse, sed re vera medicamentum innoxium bibendum domino dedit; quo cum sopitus esset, accessit ad filium eius et: *Iube* -inquit- *me adservari, dum ex eventu intellegas, an venenum patri tuo dederim*. Vixit Domitius et servatus a Caesare est; prior tamen illum servus servaverat. (por. Seneca, *De beneficiis* III, 24)

Objaśnienia

Lucius Annaeus Seneca – Lucjusz Anneusz Seneka (Młodszy)

Corfinium , ii – Korfinium, miasto w Italii

Lucius Domitius- Lucjusz Domicjusz Ahenobarbus, polityk rzymski, zwolennik Pompejusza

re vera – w rzeczywistości

XLI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP OKRĘGOWY

Część II: Test (40 punktów)

1. **Proszę zamienić poniższe zdanie na stronę bierną (uwzględniając też zdanie względne).**

Lucius Annaeus Seneca in libris, quos de beneficiis scripsit, tale exemplum fidelitatis profert.

……..

2. **Proszę do form czasownika *servo, are* dopisać odpowiadające im formy czasownika *cunctor, ari*:**

   servabat - ……..

   servaverat - ……..

   servaverim- ……..

   servans- ……

3. **Proszę uzupełnić zdania właściwą formą wyrazu podanego w nawiasie.**

   a) Lucius Domitius imperat servo, ut sibi venenum …….. (do, dare).

   b) ……. Corfinium Caesar obsidebat. (bellum, i; civilis,e).

   c) Cum ……. cunctantem et tergiversantem videret, inquit. (hic, haec, hoc).

   d) Medicus aquam puram …… domino dedit. (bibo, ere – gerundivum).

4. **Proszę wypisać z tekstu po jednym przykładzie następujących imiesłowów:**

Participium praesentis activi	**Participium perfecti passivi**	**Participium futuri activi**	**Participium futuri passivi.**

5. **Proszę wskazać w tekście (wypisując spójnik i orzeczenie) następujące zdania podrzędne (po jednym przykładzie).**

	spójnik	**orzeczenie**
zdanie dopełnieniowe		
zdanie względne		
zdanie okolicznikowe czasu		
pytanie zależne		

Polskie Towarzystwo Filologiczne
Olimpiada Języka Łacińskiego
ul. Komuny Paryskiej 21
50-451 Wrocław

XLI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP CENTRALNY

TORUŃ

16.03.2023

Proszę dokonać przekładu poniższego tekstu na język polski.

De Atheniensium honestate

Athenienses, cum Persarum impetum nullo modo possent sustinere, statuerunt urbe relicta, coniugibus et liberis Troezene depositis naves conscendere libertatemque Graeciae classe defendere. Virum quendam suadentem, ut in urbe manerent Xerxemque reciperent, lapidibus obruerunt. Atque ille utilitatem sequi videbatur, sed ea nulla erat repugnante honestate.

Themistocles post victoriam eius belli, quod cum Persis fuit, dixit in contione se habere consilium rei publicae salutare, sed id sciri non opus esse; postulavit, ut aliquem populus daret, quicum communicaret; datus est Aristides. Huic ille dixit classem Lacedaemoniorum, quae subducta esset ad Gytheum, clam incendi posse quo facto frangi Lacedaemoniorum opes necesse esset. Quod Aristides cum audisset, in contionem magna exspectatione venit dixitque perutile esse consilium, quod Themistocles adferret, sed minime honestum. Itaque Athenienses, quod honestum non esset, id ne utile quidem putaverunt totamque eam rem, quam ne audierant quidem, auctore Aristide repudiaverunt. Melius hi quam nos, qui piratas immunes, socios vectigales habemus. Maneat ergo, quod turpe sit, id numquam esse utile, ne tum quidem, cum id, quod utile esse putes, adipiscare; hoc enim ipsum utile putare, quod turpe sit, calamitosum est. (*secundum* Cic., *De officiis* III, 48-49)

<u>objaśnienia:</u>

Troezen, enis - Trojzena (miasto w Argolidzie nad Zatoką Sarońską)

Xerxes, is – Kserkses

Aristides, is – Arystydes

Gytheum, (Gythium, i) – Gythium (miasto i port w Lakonii)

XL OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO

ETAP SZKOLNY

rok szkolny 2021/22

De ranis regem quaerentibus

Phaedrus tradit Aesopum, Athenienses monere volentem, talem fabulam scripsisse: Ranae, in paludibus vitam liberam agentes, clamore magno regem a Iove petiverunt, quia dissolutio morum eis displicebat. Pater deorum risit atque dedit illis pro rege tigillum parvum, quod desuper iactum aquam turbavit et terrorem ranis iniecit. Sed postquam una earum conspexit ligneum regem omnino impotentem atque inutilem esse, omnes timore deposito eum inquinabant. Deinde alium regem ab Iove rogaverunt. Iuppiter misit illis hydrum, qui magnis dentibus corripere coepit singulas ranas. Itaque perterritae et adflictae a Tonante opem implorabant. Sed frustra; Iuppiter enim dixit: “Quoniam bonus rex vobis displicebat, malum perferte!”

(cf. Phaedrus, Fab. 1,2)

<u>Objaśnienia:</u>

Phaedrus,i - Fedrus
Aesopus, i – Ezop
Atheniensis, is - Ateńczyk
volens, ntis – p.p.a. od volo, velle
Iuppiter, Iovis – Jowisz
Tonans, ntis = Iuppiter
perferte – imperat. od perfero (tu w znaczeniu znosić, wytrzymywać)

XL OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃKIEGO 2021/2022

ETAP OKRĘGOWY

I TEKST (60 pkt.)

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski

De Papirio Cursore consule et pullario mendaci

Papirius Cursor consul, Aquiloniam oppugnans, proelium committere voluit. Pullarius perfidus non prosperantibus avibus optimum tamen ei auspicium renuntiavit. Consul, quamquam de fallacia illius factus est certior, sibi et exercitui bonum omen datum esse credidit ac pugnam iniit. Ceterum mendacem ante ipsam aciem constituit, ut haberent dei cuius capite, si quid irae conceperant, expiarent. Directum est autem sive casu, sive etiam caelestis numinis providentia, quod primum e contraria parte missum erat telum in ipsum pullarii pectus eumque exanimem prostravit. Id ut cognovit consul, fidente animo et invasit Aquiloniam et cepit. Tam cito animadvertit, quo pacto iniuria imperatoris vindicari deberet, quemadmodum violata religio expianda esset, qua ratione victoria apprehendi posset. (cf. Val. Max. 7.2.5)

<u>objaśnienia:</u>

Papirius, ii Cursor, oris – Lucjusz Papiriusz Kursor, konsul w 293 r. p.n.e.

Aquilonia, ae – Akwilonia, miasto w Italii.

II TEST GRAMATYCZNY (40 pkt.)

1. Proszę zamienić poniższe zdanie na liczbę mnogą (należy zamienić wszystkie wyrazy). (6 pkt.)

Pullarius perfidus optimum consuli auspicium renuntiavit.

.....

2. Proszę wypisać z tekstu po 1 rzeczowniku odmieniającym się według poszczególnych deklinacji (5 pkt.)

I deklinacja	II deklinacja	III deklinacja	IV deklinacja	V deklinacja

3. Proszę zamienić poniższe zdanie na stronę bierną. (5 pkt.)

Consul iratus virum mendacem ante aciem constituit.

.....

4. Proszę znaleźć w tekście następujące participia (6 pkt.)

participium praesentis activi	participium perfecti passivi	participium futuri passivi

5. Jaki okolicznik wyrażony jest zwrotem *non prosperantibus avibus*? Proszę zamienić go na zdanie podrzędne. 4 pkt. (1+3)

Pullarius perfidus <u>non prosperantibus avibus</u> optimum tamen ei auspicium renuntiavit.

.....

6. Proszę wskazać w tekście (wypisać spójnik i orzeczenie zd. podrzędnego): (6 pkt.)

a) zdanie okolicznikowe celu .....

b) pytanie zależne .....

c) zdanie okolicznikowe czasu .....

7. Proszę do form czasownika *credo, ere, credidi, creditum* dopisać analogiczne dormy czasownika *ineo, inire, inii (inivi), initum*. (8 pkt.)

a) credebant - .....

b) credemus - .....

c) credimus - .....

d) crede! - .....

XL Olimpiada Języka Łacińskiego 2021/2022

ETAP CENTRALNY

Toruń, 17 marca 2022

Proszę przetłumaczyć poniższy tekst na język polski.

De medico scelesto

Strato ille medicus domi Sassiae furtum fecit et caedem eius modi. Cum esset in aedibus armarium, in quo sciret esse nummorum aliquantum et auri, noctu duos conservos dormientes occidit in piscinamque deiecit. Ipse armarii fundum exsecuit; pecuniam magnumque auri pondus abstulit, uno ex servis puero non grandi conscio. Furto postridie cognito omnis suspicio in eos servos, qui non comparebant, commovebatur. Cum exsectio illa fundi in armario animadverteretur, quaerebant homines, quonam modo fieri potuisset. Quidam ex amicis Sassiae recordatus est se nuper in auctione quadam vidisse in rebus minutis aduncam ex omni parte dentatam et tortuosam venire serrulam, qua illud potuisse ita circumsecari videretur. Ne multa, perquiritur a coactoribus: invenitur ea serrula ad Stratonem pervenisse. Hoc initio suspicionis orto et aperte insimulato Stratone, puer ille conscius pertimuit, rem omnem dominae indicavit; homines in piscina inventi sunt. Strato in vincula coniectus est atque etiam in taberna eius nummi, nequaquam omnes, reperiuntur. (cf. Cic. Pro Cluentio, 179-180)

<u>objaśnienia:</u>

Strato, onis – Straton, imię męskie

Sassia, ae – imię żeńskie

PUNKTACJA

1.	Strato ille medicus domi Sassiae furtum fecit et caedem eius modi	4
2.	Cum esset in aedibus armarium	3
3.	in quo sciret esse nummorum aliquantum et auri	4
4.	noctu duos conservos dormientes occidit	3
5.	in piscinamque deiecit	2
6.	Ipse armarii fundum exsecuit	3
7.	pecuniam magnumque auri pondus abstulit	3
8.	uno ex servis, puero non grandi, conscio	3
9.	Furto postridie cognito	3
10.	omnis suspicio in eos servos ... commovebatur	3
11.	qui non comparebant	2
12.	Cum exsectio illa fundi in armario animadverteretur	4
13.	quaerebant homines	2
14.	quonam modo fieri potuisset	4
15.	Quidam ex amicis Sassiae recordatus est	3
16.	se nuper in auctione quadam vidisse	3
17.	in rebus minutis aduncam ex omni parte dentatam et tortuosam venire serrulam	5
18.	qua illud potuisse ita circumsecari videretur	4
19.	Ne multa	2
20.	perquiritur a coactoribus	2
21.	invenitur ea serrula ad Stratonem pervenisse	3
22.	Hoc initio suspicionis orto	3
23.	et aperte insimulato Stratone	3
24.	puer ille conscius pertimuit	3
25.	rem omnem dominae indicavit	2
26.	homines in piscina inventi sunt	2
27.	Strato in vincula coniectus est	2
28.	atque etiam in taberna eius nummi ... reperiuntur	3
29.	nequaquam omnes	2
	razem	**85**

XXXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2020/2021 - I ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy tekst łaciński.

Bucefał – koń nad konie

Alexandro regi equus fuit, qui Bucephalus appellatus est. Qui ornatus cum erat armatusque ad proelium, ab alio nisi a rege inscendi sese numquam patiebatur. Bello Indico Alexander in equo insidens fortiaque facinora faciens in hostium agmen non satis caute irruit. Coniectis undique in regem telis Bucephalus vulneribus altis in cervice atque in latere perfossus est. Moribundus tamen ac prope iam exsanguis e mediis hostibus regem vivacissimo cursu rettulit. Ubi eum extra tela iam extulerat, ilico concidit animamque exspiravit. Tum rex Alexander parta eius belli victoria oppidum in eisdem locis condidit idque ob equi honores Bucephalon appellavit.

(cf. A. Gellius, *Noctes Atticae* 5,2)

Objaśnienia:
Alexander, -i – Aleksander Wielki
Bucephalus, -i – Bucefał
bellum Indicum – kampania indyjska
exsanguis, -e – wykrwawiony
vivax, -acis – żwawy, rączy
rettulit – od: refero, referre, rettuli, relatum
extulerat – od: effero, efferre, extuli, elatum
parta – od: pario, -ere, peperi, partum
Bucephalon, -i – miasto założone w Indiach przez Aleksandra Wielkiego

XXXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2020/2021

Etap okręgowy

Tekst

Przetłumacz poniższy tekst na język polski

Z hulaki – filozof

Polemo Atheniensis, adulescens nequissimus, cum e convivio non post occasum solis, sed post ortum surrexisset domumque rediret, Xenocratis philosophi patentem ianuam vidit. Vino gravis, unguentis delibutus, capite sertis redimito, perlucida veste amictus refertam turba doctorum hominum scholam philosophi intravit. Nec contentus tam deformi introitu consedit etiam, ut clarissimum eloquium et prudentissima praecepta temulentiae lasciviis elevaret. Orta deinde omnium indignatione Xenocrates vultum in eodem habitu continuit omissaque re, quam disserebat, de modestia ac temperantia loqui coepit. Polemo gravitate sermonis resipiscere coactus primum coronam capite detractam proiecit, paulo post brachium intra pallium reduxit, procedente tempore oris convivalis hilaritatem deposuit, ad ultimum totam luxuriam exuit. Itaque saluberrima medicina unius orationis sanatus ex infami ganeone maximus philosophus evasit.
(cf. Valerius Maximus, VI, Ext. 1)

<u>objaśnienia:</u>

Polemo, onis - Polemon z Aten (filozof ateński, III w. p.n.e.)

Xenocrates, is - Ksenokrates z Chalcedonu, filozof

delibutus, a, um – skropiony, posmarowany

ganeo, onis – hulaka, rozpustnik

XXXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2020/2021

Etap okręgowy

Test gramatyczny

1. Zmień poniższe zdania na przeciwną stronę. Zdanie w activum na passivum, a w passivum na activum.

a) Multi inimici a militibus nostris superari non possunt.

.....

b) Equus alacer equitem imperitum in terram deiecit.

.....

2.Obok form czasownika *consuesco* wpisz analogiczne formy od czasownika *soleo.*

consuescunt – .....

consuevimus- .....

consuescetis- .....

3. Uzupełnij zdania właściwym imiesłowem wybranym spośród zaproponowanych.

a) Tibi multa negotia Romae sunt ..... (conficientia, conficienda, confectura, conficiendo)

b) Marcus leonem .....(cursum, currendum, currentem) ..... (videndus, visus, videns) valde expavit.

4. Uzupełnij zdania właściwym bezokolicznikiem czasownika *mitto, ere, misi, missum* tak, by sens zdania odpowiadał polskiemu tłumaczeniu.

a) Legatus meus cras ..... debet. (*być wysłany*)

b) Scimus milites nostros heri in Galliam ..... (*zostali wysłani*).

c) Omnes epistulae nostrae praeterito mense ..... videntur (*zostały wysłane*).

5. Wstaw w wolne miejsca odpowiednie formy zaimków osobowych i dzierżawczych (zdania a i b) lub względnego (zdanie c) tak, by zdania odpowiadały polskiemu tłumaczeniu.

a) ..... sunt multi libri ....., qui valde ..... delectant. *Mamy wiele **twoich** książek, które bardzo **nas** zachwycają.*

b) Recipis ..... ad ..... negotia, de quibus non vis ..... colloqui. *Wycofujesz **się** do **swoich** spraw, o których nie chcesz **z nami** rozmawiać.*

c) Haec sunt officia nostra.....debemus. *To są nasze obowiązki, **które** powinniśmy spełnić.*

6. Uzupełnij stopniowanie, zachowując przypadek, liczbę i rodzaj <u>występujących w tekście</u> form.

positivus	**comparativus**	**superlativus**
gravis		
		prudentissima

7. **Uzupełnij wyrażenia właściwą formą rzeczownika podanego w nawiasie tak, by uzyskać wskazane znaczenie. <u>Nie stosuj wyrażeń przyimkowych!</u>**

gravissima .....(res) - *z rzeczy*

prudentior ..... (frater) – *niż brat*

XXXIX Olimpiada Języka Łacińskiego 2020/2021

Etap centralny

Przetłumacz na język polski poniższy tekst autorstwa Marka Tulliusza Cycerona

Pochwała Hortensjusza

Hortensius igitur, cum admodum adulescens orsus esset in foro dicere, celeriter ad maiores causas adhiberi coeptus est; et quamquam inciderat in Cottae et Sulpici aetatem, qui annis decem maiores erant, excellente tum Crasso et Antonio, dein Philippo, post Iulio, cum his ipsis dicendi gloria comparabatur. Primum memoria tanta, quantam in nullo cognovisse me arbitror, ut quae secum commentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet, quibus cogitavisset. Hoc adiumento ille tanto sic utebatur, ut sua et commentata et scripta et nullo referente omnia adversariorum dicta meminisset. Ardebat autem cupiditate sic, ut in nullo umquam flagrantius studium viderim. Nullum enim patiebatur esse diem quin aut in foro diceret aut meditaretur extra forum. Saepissime autem eodem die utrumque faciebat. Attuleratque minime vulgare genus dicendi. (...) Erat in verborum splendore elegans, compositione aptus, facultate copiosus; eaque erat cum summo ingenio tum exercitationibus maximis consecutus. Rem complectebatur memoriter, dividebat acute, nec praetermittebat fere quicquam, quod esset in causa aut ad confirmandum aut ad refellendum. Vox canora et suavis, motus et gestus etiam plus artis habebat quam erat oratori satis. (cf. Cic. *Brutus*, 301-303)

<u>Objaśnienia:</u>

Hortensius, ii – Hortensjusz [Quintus Hortensius Hortalus, mówca rzymski]

Cotta, ae - Kotta [Caius Aurelius Cotta, rzymski polityk i mówca]

Sulpicius, ii – Sulpicjusz [Publius Sulpicius Rufus]

Crassus, i – Krassus [Lucius Licinius Crassus, polityk i wybitny mówca rzymski]

Antonius, ii – Antoniusz [Marcus Antonius Orator, mówca i polityk rzymski]

Philippus, i – Filippus [Lucius Marcius Philippus, rzymski mówca i polityk]

XXXVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2019/2020 – I ETAP

Przetłumacz na język polski podany niżej tekst łaciński

Dzieciństwo Triptolemosa

Ceres, Proserpinam filiam suam quaerens, devenit ad Eleusinum regem, cuius uxor puerum Triptolemum pepererat. Ceres se nutricem lactantem esse simulavit. Regina, nutrice filii sui carens, libenter eam recepit. Dea, alumnum suum immortalem reddere volens, interdiu lacte divino puerum alebat, noctu autem clam in ignem eum demittebat. Itaque puer citius, quam solebant mortales, crescebat, quod parentibus mirum videbatur. Quadam nocte rex nutricem Triptolemum in ignem missuram videns valde expavit. Ceres irata Eleusinum regem exanimavit, at Triptolemo alumno suo aeternum beneficium tribuit. Nam currum draconibus iunctum ei tradidit, quo vehens orbem terrarum frugibus obsevit.

(według: Hyginus, Fab.147)

Objaśnienia:
Ceres, Cereris – Cerera
Proserpina, Proserpinae – Prozerpina
Eleusinus, a, um - eleuzyjski
Triptolemus, Triptolemi – Triptolemos, syn Keleosa, króla Eleusis.
pepererat - patrz: pario
nutrix lactans – mamka karmiąca
missuram – *participium futuri activi* od mitto, ere – tłumacz: mającą (zamiar) wrzucić
expavit - patrz: expavesco
obsevit – patrz: obsero, ere

XXXVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2019/2020 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy tekst:

Literackie łowy Pliniusza

CAIUS PLINIUS CORNELIO TACITO SUO SALUTEM DICIT Ridebis, et licet rideas. Ego, ille quem nosti, apros tres et quidem pulcherrimos cepi. 'Ipse?' inquis. Ipse. Non ita tamen, ut omnino ab inertia mea et quiete discederem. Ad retia sedebam. Erat in proximo non venabulum aut lancea, sed stilus et pugillares. Meditabar aliquid enotabamque, ut si manus vacuas, plenas tamen ceras reportarem. Non est quod contemnas hoc studendi genus. Mirum est ut animus agitatione motuque corporis excitetur. Iam undique silvae et solitudo ipsumque illud silentium, quod venationi datur, magna cogitationis incitamenta sunt. Proinde cum venaberis, licebit - auctore me - ut non solum panarium et lagunculam sed etiam pugillares feras. Experieris non Dianam magis montibus quam Minervam inerrare. Vale.

(cf. Plinius, Epistulae 1, 6)

Objaśnienia:
Caius Plinius, Caii Plinii – Gajusz Pliniusz
Cornelius Tacitus, Cornelii Taciti - Korneliusz Tacyt
nosti = novisti
panarium, ii – koszyk na chleb, prowiant
laguncula, ae – zdrobnienie od : lagoena, ae
Diana, ae – Diana
Minerva, ae – Minerwa

XXXVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2019/2020 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć poniższe zdania, zmieniając ich stronę (zdanie w *activum* zamień na *passivum*, a zdanie w *passivum* na *activum*):

a) Milites nostri hostem maximum bello cruento vicerunt.

.....

b) Haec navis a piratis saevis spoliata est.

.....

2. Uzupełnij poniższe zdania właściwym imiesłowem spośród zaproponowanych w nawiasie:

a) Multi hostes exercitui Romano ..... (vincendo/vincendus/vincendi) sunt.

b) Omne malum ..... facile opprimitur (nascendum/nascente/nascens).

c) Bello ..... (finiente/finito/finiendo) imperator triumphum egit.

d) Nautae venerunt in urbem ..... (ornantem/ornatum/ornatam/ornandum) permultis monumentis statuisque.

3. Obok form czas. *cogito, are* napisz odpowiadające im znaczeniem formy czas. *meditor, ari*:

a) cogitant - .....

b) cogitares - .....

c) cogitavit - .....

d) cogitavissent - .....

e) cogitaveratis - .....

4. Uzupełnij stopniowanie przymiotników i przysłówków (nie zmieniając przypadka, liczby i rodzaju przymiotnika):

positivus	comparativus	superlativus
		pulcherrimos
magnum		
breviter		

5. Przekształć poniższe zdania tak, by otrzymać zasugerowaną konstrukcję.:

a) Te centum oppida expugnavisse dicebant. NCI → .....

b) Hunc hominem magnopere timere debetis. CPP → .....

XXXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2018/2019 – I ETAP

Przetłumacz na język polski podany niżej tekst łaciński.

O bezbożności tyrana Dionizjusza

Dionysius fano Proserpinae spoliato per altum secundo vento navigabat. Ridens amicis ait: 'Quam bona navigatio ab ipsis deis immortalibus sacrilegis tribuitur!'. Detraxit etiam Iovi Olympio magni ponderis aureum amiculum iniectoque ei laneo pallio dixit aestate grave esse aureum amiculum, hieme frigidum, laneum autem ad utrumque tempus anni aptius. Idem Epidauri Aesculapio barbam auream demi iussit et affirmabat non convenire patrem Apollinem imberbem, filium autem Aesculapium barbatum esse. Mensas quoque argenteas atque aureas e templis sustulit. Quia autem in his scriptum erat: BONORUM DEORUM, praedicavit se bonitate deorum uti.

(na podstawie: Valerius Maximus I, 1, ext.3)

Objaśnienia:
Dionysius, Dionysii – Dionizjusz Starszy (ok. 430 p. n. e. – 367 p. n. e.), tyran Syrakuz.
secundo vento – przy pomyślnym wietrze
magni ponderis – ciężki
Iuppiter Olympius, Iovis Olympii – chodzi o posąg Zeusa w Olimpii
Epidaurus, i – miasto w Argolidzie, sławne z kultu Asklepiosa
Epidauri – w Epidauros (składnia nazw miast).
sustulit – od tollo, tollere, sustuli, sublatum
uti – od utor, uti, usus sum

XXXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2018/2019 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy tekst:

Śmierć Larcjusza Macedona

Larcius Macedo, vir praetorius a servis suis rem atrocem passus est, dominus superbus et saevus et ipse servi filius. Macedo lavabatur in villa sua. Repente servi eum circumsteterunt: alius fauces invasit, alius os petivit, alius pectus et ventrem verberavit. Cum eum mortuum esse crederent, in fervens pavimentum deiecerunt, ut cognoscerent, num adhuc viveret. Ille, sive quia nihil sentiebat, sive quia se nihil sentire simulabat, immobilis iacebat ita, ut servi eum necatum esse confiderent. Tum effertur quasi aestu superatus; excipiunt deficientem servi fideliores, concubinae cum ululatu et clamore concurrunt. Ita et vocibus excitatus et recreatus loci frigore sublatis oculis agitatoque corpore vivere se confitetur. Diffugiunt servi, quorum magna pars comprehensa est, ceteri quaeruntur. Ipse tamen vulneribus confectus paucis post diebus decessit, non sine spe ultionis.

(cf. Plinius, Epistulae 3, 14)

Objaśnienia:

Larcius Macedo, Larcii Macedonis - Larcjusz Macedon

XXXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2018/2019 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć zdania z liczby pojedynczej na mnogą, zmieniając liczbę wszystkich wyrazów, które mogą ulec zmianie:

a) Hic vir domum suam subito amisit.

.....

b) Agmen hostile magna vi se defendit.

.....

2. Zamień na stronę bierną:

a) Exercitus fortes in pugna multos inimicos occiderunt.

.....

b) Populus totus histriones celebres laudabat.

.....

3. Uzupełnij właściwą formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) In urbem tuam veni, ut te ..... (video).

b) Litterae, quamquam ..... paucae, varie tamen collocatae, innumerabilia verba efficiunt. (sum)

4. Obok form czasownika *habeo* dopisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *possum*:

a) habebis .....

b) habeat .....

c) habueritis .....

d) haberent .....

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie tak, by powstały konstrukcje podane w nawiasach:

a) Servi fideles dominis suis cari sunt. (ACI)

Scimus .....

b) Ciceronem (Cicero, - onis) optimum oratorem Romanum esse putamus. (NCI)

Cicero .....

c) Homo doctus multos libros habet. (dativus possessoris)

Multi .....

XXXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2018/2019 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy tekst autorstwa Marka Tulliusza Cycerona

Magiczny pierścień Gygesa

Ex omni deliberatione de honesto celandi et occultandi spes opinioque removenda est. Satis enim nobis persuasum esse debet, si omnes deos hominesque celare possimus, nihil tamen avare, nihil iniuste, nihil libidinose, nihil incontinenter esse faciendum. Hinc ille Gyges inducitur a Platone, qui, cum terra discessisset magnis quibusdam imbribus, descendit in illum hiatum aeneumque equum, ut ferunt fabulae, animadvertit, cuius in lateribus fores essent. Quibus apertis corpus hominis mortui vidit magnitudine invisitata anulumque aureum in digito. Quem ut detraxit, ipse induit (erat autem regius pastor), tum in concilium se pastorum recepit. Ibi cum palam eius anuli ad palmam converterat, a nullo videbatur, ipse autem omnia videbat; idem rursus videbatur, cum in locum anulum inverterat. Itaque hac opportunitate anuli usus reginae stuprum intulit eaque adiutrice regem dominum interemit. Sustulit quos obstare arbitrabatur, nec in his eum facinoribus quisquam potuit videre. Sic repente anuli beneficio rex exortus est Lydiae. Hunc igitur ipsum anulum si habeat sapiens, nihil plus sibi licere putet peccare, quam si non haberet. Honesta enim a bonis viris, non occulta quaeruntur.

(cf. Cic. De officiis, 3,38)

Objaśnienia:
Gyges, is – Gyges, król Lidii (VII w. p.n.e.)
Plato, onis – Platon
pala, ae – tu: oczko pierścienia
Lydia, ae - Lidia, starożytne państwo w Azji Mniejszej

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany poniżej tekst łaciński.

Jak król Tarkwiniusz kupił księgi sybillińskie

In antiquis annalibus memoria de libris Sibyllinis haec prodita est. Anus incognita ad Tarquinium Superbum regem venit novem libros ferens, quos esse divina oracula dicebat. Tarquinius pretium percontatus est. Mulier nimium atque immensum pretium poposcit. Rex feminam derisit. Tum illa tres libros exurit et regem interrogat: „Cupisne reliquos sex eodem pretio emere”? Tarquinius dixit feminam iam sine dubio delirare. Mulier statim tres alios libros exussit atque iterum interrogavit: „Cupisne reliquos tres eodem pretio emere”? Tarquinius libros tres reliquos emit nihilo minore pretio, quam quod erat petitum pro omnibus.

[na podstawie: Aulus Gellius, *Noctes Atticae* I, 19]

Objaśnienia:
libri Sybillini, librorum Sybillinorum: księgi sybillińskie [księgi według tradycji zawierające przepowiednie Sybilli]
Tarquinius Superbus, Tarquinii Superbi: Tarkwiniusz Pyszny [ostatni król Rzymu]
percontor,-ari, -atus sum: wypytywać
eodem pretio: za tę samą cenę
deliro, -are, -avi,-atum: być szalonym, obłąkanym

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Niezwykły żywot Scypiona Afrykańskiego

Publius Scipio, ex virtute Africanus dictus, Iovis filius creditus est: nam priusquam est conceptus, serpens in lecto matris eius apparuit; et altero die Publio parvulo draco circumfusus nihil nocuit. In Capitolium intempesta nocte euntem numquam canes latraverunt. Nec hic quicquam prius coepit, quam in cella Iovis diutissime sedisset, quasi divinam mentem acciperet. Decem et octo annorum patrem apud Ticinum singulari virtute servavit. Clade Cannensi nobilissimos iuvenes Italiam deserere cupientes sua auctoritate compescuit. Reliquias exercitus incolumes per media hostium castra Canusium perduxit. Hasdrubalem Magonemque, fratres Hannibalis, Hispaniā expulit. Victor domum regressus consulque ante annos factus concedente collega in Africam classem traiecit. Revocatum ex Italia Hannibalem superavit. Victis Carthaginiensibus leges imposuit.

[wg: Sextus Aurelius Victor, *De viris illustribus* 49]

Objaśnienia:
Publius Scipo Africanus – Publiusz Scypion Afrykański [236 – 183 p.n.e.; wybitny rzymski wódz, pogromca Hannibala]
Capitolium, -i: Kapitol
iens, euntis – [participium praesentis od eo, ire, ii, itum]
(x) annorum – w wieku (x) lat
cella, -ae – tu: świątynia, przybytek
Ticinus, -i – Ticinus [rzeka w północnej Italii, nad którą w r. 218 p.n.e. doszło do bitwy Hannibala z siłami rzymskimi dowodzonymi przez Publiusza Korneliusza Scypiona, ojca Scypiona Afrykańskiego].
Cannensis, -is, -ĕ – kanneński [przymiotnik od miasta Kanny]
compesco, -ĕre, -ui – tu: powstrzymać
Canusium, -i: Kanuzjum [dziś Canosa di Puglia, rzymskie miasto w Apulii]
Hasdrubal, -alis – Hazdrubal [wódz kartagiński, brat Hannibala]
Mago, -onis – Magon [wódz kartagiński, brat Hannibala]
Carthaginienses, -ium – Kartagińczycy

XXXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2020/2021 - I ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy tekst łaciński.

Bucefał – koń nad konie

Alexandro regi equus fuit, qui Bucephalus appellatus est. Qui ornatus cum erat armatusque ad proelium, ab alio nisi a rege inscendi sese numquam patiebatur. Bello Indico Alexander in equo insidens fortiaque facinora faciens in hostium agmen non satis caute irruit. Coniectis undique in regem telis Bucephalus vulneribus altis in cervice atque in latere perfossus est. Moribundus tamen ac prope iam exsanguis e mediis hostibus regem vivacissimo cursu rettulit. Ubi eum extra tela iam extulerat, ilico concidit animamque exspiravit. Tum rex Alexander parta eius belli victoria oppidum in eisdem locis condidit idque ob equi honores Bucephalon appellavit.

(cf. A. Gellius, *Noctes Atticae* 5,2)

Objaśnienia:
Alexander, -i – Aleksander Wielki
Bucephalus, -i – Bucefał
bellum Indicum – kampania indyjska
exsanguis, -e – wykrwawiony
vivax, -acis – żwawy, rączy
rettulit – od: refero, referre, rettuli, relatum
extulerat – od: effero, efferre, extuli, elatum
parta – od: pario, -ere, peperi, partum
Bucephalon, -i – miasto założone w Indiach przez Aleksandra Wielkiego

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany poniżej tekst łaciński.

Jak król Tarkwiniusz kupił księgi sybillińskie

In antiquis annalibus memoria de libris Sibyllinis haec prodita est. Anus incognita ad Tarquinium Superbum regem venit novem libros ferens, quos esse divina oracula dicebat. Tarquinius pretium percontatus est. Mulier nimium atque immensum pretium poposcit. Rex feminam derisit. Tum illa tres libros exurit et regem interrogat: „Cupisne reliquos sex eodem pretio emere”? Tarquinius dixit feminam iam sine dubio delirare. Mulier statim tres alios libros exussit atque iterum interrogavit: „Cupisne reliquos tres eodem pretio emere”? Tarquinius libros tres reliquos emit nihilo minore pretio, quam quod erat petitum pro omnibus.

[na podstawie: Aulus Gellius, *Noctes Atticae* I, 19]

Objaśnienia:
libri Sybillini, librorum Sybillinorum: księgi sybillińskie [księgi według tradycji zawierające przepowiednie Sybilli]
Tarquinius Superbus, Tarquinii Superbi: Tarkwiniusz Pyszny [ostatni król Rzymu]
percontor,-ari, -atus sum: wypytywać
eodem pretio: za tę samą cenę
deliro, -are, -avi,-atum: być szalonym, obłąkanym

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Niezwykły żywot Scypiona Afrykańskiego

Publius Scipio, ex virtute Africanus dictus, Iovis filius creditus est: nam priusquam est conceptus, serpens in lecto matris eius apparuit; et altero die Publio parvulo draco circumfusus nihil nocuit. In Capitolium intempesta nocte euntem numquam canes latraverunt. Nec hic quicquam prius coepit, quam in cella Iovis diutissime sedisset, quasi divinam mentem acciperet. Decem et octo annorum patrem apud Ticinum singulari virtute servavit. Clade Cannensi nobilissimos iuvenes Italiam deserere cupientes sua auctoritate compescuit. Reliquias exercitus incolumes per media hostium castra Canusium perduxit. Hasdrubalem Magonemque, fratres Hannibalis, Hispaniā expulit. Victor domum regressus consulque ante annos factus concedente collega in Africam classem traiecit. Revocatum ex Italia Hannibalem superavit. Victis Carthaginiensibus leges imposuit.

[wg: Sextus Aurelius Victor, *De viris illustribus* 49]

Objaśnienia:
Publius Scipo Africanus – Publiusz Scypion Afrykański [236 – 183 p.n.e.; wybitny rzymski wódz, pogromca Hannibala]
Capitolium, -i: Kapitol
iens, euntis – [participium praesentis od eo, ire, ii, itum]
(x) annorum – w wieku (x) lat
cella, -ae – tu: świątynia, przybytek
Ticinus, -i – Ticinus [rzeka w północnej Italii, nad którą w r. 218 p.n.e. doszło do bitwy Hannibala z siłami rzymskimi dowodzonymi przez Publiusza Korneliusza Scypiona, ojca Scypiona Afrykańskiego].
Cannensis, -is, -ĕ – kanneński [przymiotnik od miasta Kanny]
compesco, -ĕre, -ui – tu: powstrzymać
Canusium, -i: Kanuzjum [dziś Canosa di Puglia, rzymskie miasto w Apulii]
Hasdrubal, -alis – Hazdrubal [wódz kartagiński, brat Hannibala]
Mago, -onis – Magon [wódz kartagiński, brat Hannibala]
Carthaginienses, -ium – Kartagińczycy

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Uzupełnij zdania poprawnymi formami utworzonymi od wyrazów podanych w nawiasie:

a) Clarissimus apud ..... Homerus dicitur. (poeta, -ae)

b) Diligentibus ..... libri legendi sunt. (discipulus, -i)

c) Duo .....epistolarum Latinarum magister nobis ostendit. (exemplar, - aris)

d) ..... proximo Athenas properare cupio. (annus, -i)

e) Romulum Romae ..... putamus. (conditor, -oris).

2. Zamień na stronę czynną:

a) Aeneae virtus eximia a Romanis gratis celebrabatur.

.....

b) Ab artificibus Graecis multa opera ex marmore creata sunt.

.....

3. Obok form czasownika *video* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *punio*:

a) videbantur .....

b) visarum .....

c) videbit .....

d) vidisse .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Alexander rex urbem novam a se ..... Alexandriam nominavit. (condo, -ere, condidi, conditum).

b) Hodie tibi ..... non possumus. (prosum, prodesse, profui)

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Troiani infelices a Graecis bello victi sunt.

Poeta narrat .....

b) Miles Romanus fidelis est.

Scio .....

6. Z podanych form wybierz tę, która pozwoli poprawnie uzupełnić zdanie:

A) Amici, curatis, ut vos ……...! (a) valere (b) valebant (c) valeatis

B) Cicero …….. patriae putatur. (a) patrem (b) pater (c) patres

C) Vergilius dicit …… opus magnum de Aenea scripsisse. (a) se (b) sibi (c) suum

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - III ETAP

Przetłumacz poniższy tekst autorstwa Marka Tulliusza Cycerona.

Spokojna śmierć nagrodą od bogów?

Deorum immortalium iudicia de morte solent in scholis proferre, Herodoto auctore aliisque pluribus.

Primum Argivae sacerdotis filii, Cleobis et Bito, praedicantur. Nota fabula est: cum enim illam sacerdotem ad sollemne et statum sacrificium curru vehi ius esset, ad fanum satis longe ab oppido, morarenturque iumenta, tum iuvenes ii, veste posita, corpora oleo perunxerunt, ad iugum accesserunt. Ita sacerdos advecta in fanum, cum currus esset ductus a filiis, precata esse a dea dicitur, ut id illis praemii daret pro pietate, quod homini dari posset a deo. Epulatos cum matre adulescentes somno se dedisse, mane inventos esse mortuos scimus.

Secundum, simili precatione Trophonius et Agamedes usi dicuntur; qui cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes deum petiverunt mercedem non parvam quidem operis et laboris sui: nihil certi, sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendit post diem tertium: qui ut illuxit, mortui sunt reperti.

[wg Marcus Tullius Cicero, *Disputationes Tusculanae I*, 114-115]

Objaśnienia:
profero, proferre, protuli, prolatum: prezentować, przytaczać
perungo, -ere, -unxi, unctum: natrzeć
Herodotus, -i: Herodot [wybitny grecki historyk z V w. p.n.e.]
Argivus, -a, -um: argiwski, z Argos [greckiego miasta na Peloponezie]
Cleobis, -itis: Kleobis [mityczny heros, syn kapłanki z Argos, brat Bitona]
Bito, -onis: Biton [mityczny heros, syn kapłanki z Argos, brat Kleobisa]
Trophonius, -i: Trofonios [mityczny budowniczy, brat Agamedesa]
Agamedes, -is: Agamedes [mityczny budowniczy, brat Trofoniosa]
Delphi, -orum: Delfy [świątynia i wyrocznia Apollina]

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany poniżej tekst łaciński.

Dwaj królowie Rzymu: Numa Pompiliusz i Tullus Hostiliusz

Succedit Romulo, primo Romanorum regi, Numa Pompilius. Ille populum suum sacra et caerimonias omnemque cultum deorum immortalium docuit, ille pontifices, augures ceteraque sacerdotia creavit et annum in duodecim menses dividit. Vi et iniuria Romani primum occupavisse imperium dicuntur, sed Numa rege iustitia et religione gubernari inceperunt. Numae successor Tullus Hostilius fuit, cui in honorem virtutis eius regnum datum est. Hic militarem disciplinam Romae condidit atque bello Albam Longam, Romae quamvis parentem, aemulam tamen vero, diruit. Numa pace, Tullus tamen bello egregius fuit.

[Florus, *Epitome de Tito Livio*, I, 1]

Objaśnienia:
Numa Pompilius, Numae Pompilii: Numa Pompiliusz [drugi legendarny król Rzymu, następca Romulusa, wybitny prawodawca]
Tullus Hostilius, Tulli Hostilii: Tullus Hostiliusz [trzeci legendarny król Rzymu, władca-wojownik]
Alba Longa, Albae Longae: Alba Longa [miasto założone przez potomków Eneasza, skąd wywodził się ród Romulusa]

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Kult pięknej królewny Psyche zagraża pozycji samej Wenus

Erant in quadam civitate rex et regina. Filia formosissima, quae Psyche vocabatur, iis erat. Puellae eius praecipua et praeclara pulchritudo nec exprimi nec proprie laudari sermone humano poterat. Multi denique civium et quoque advenae nonnulli, quos eximii spectaculi rumor congregabat, puellam prorsus deam Venerem venerabantur religiosis adorationibus. Deam neglegendam esse omnes dicebant: Paphum nemo, Cnidum ad conspectum Veneris nemo navigabat. Sacra eius praetereuntur, templa deformantur, caerimoniae negleguntur. Haec honorum caelestium immodica translatio ad cultum puellae mortalis Veneris vehementer incendit animos. Dixit dea: ista meos honores usurpabit; sed non longe illis gaudebit! Mox puellam pulchritudinis et honorum paenitebit!

(na podstawie: Apulejusz, *Metamorphoses*, IV, 28)

Objaśnienia:
Psyche, -es, f – Psyche [mityczna księżniczka słynna z urody];
Venus, -eris, f – Wenus [gr. Afrodyta, bogini miłości, najpiękniejsza spośród bogiń];
Paphus, -i – Pafos [miasto na Cyprze, ośrodek kultu Afrodyty/Wenus];
Cnidus, -i – Knidos, [miasto w Karii, ośrodek kultu Afrodyty/Wenus]
veneror,- ari, - atus sum – czcić
praetereo, -ire, -ii, -itum – pomijać, lekceważyć
puellam (...) paenitebit – dziewczyna pożałuje

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy, które mogą ulec zmianie):

a) Imperator a milite fatigato salutatus est.

.....

b) Poeta carmen novum de bello horribili scribet.

.....

2. Zamień na stronę czynną:

a) Urbs Romana a civibus bonis defenditur.

.....

b) A consule pio templa nova Minervae dedicata sunt.

.....

3. Obok form czasownika *moneo* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *iungo*:

a) monitae sunt .....

b) monete! .....

c) monuissem .....

d) monebitis .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Senex, cum mortem appropinquare ....., filios suos convocavit. (sentio)

b) Magistratus spectaculum parat, ut populum ..... (delecto)

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Post magnam victoriam Augustus imperii Romani principatum occupavit.

Viri docti dicunt .....

b) Legatus a senatu ad reginam Aegypti mittitur.

Constat .....

6. Przekształć zdanie, stosując składnię coniugatio periphrastica passiva:

Milites oppida inimicorum delere debent.

.....

7.Przekształć zdanie przy zastosowaniu składni dativus possessivus:

Tyrannus non habebat amicos.

.....

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Różnice religijne w świecie starożytnym

Nunc autem, si quis multas et varias gentes et urbes despicere et oculis collustrare possit, videat primum in illa incorrupta maxime gente Aegyptiorum, quae plurimorum saeculorum et eventorum memoriam litteris continet, bovem quendam putari deum, quem Apim Aegyptii nominant. Multaque alia portenta apud eosdem esse et cuiusque generis beluas consecratas numero deorum scimus. Deinde Graeciae sicut apud nos delubra magnifica humanis consecrata simulacris, quae Persae nefaria putaverunt. Eamque unam ob causam Xerxes inflammari Atheniensium fana iussisse dicitur, quod deos, quorum domus esset omnis hic mundus, inclusos parietibus contineri nefas esse duceret. Post autem cum Persis et Philippus, qui cogitavit, et Alexander, qui gessit, hanc bellandi causam inferebat, quod vellet Graeciae fana punire. Quae ne reficienda quidem Graeci putaverunt, ut esset posteris ante os documentum Persarum sceleris sempiternum. Quam multi, ut Tauri, ut rex Aegypti Busiris, ut Galli, ut Poeni, homines immolare et pium et diis immortalibus gratissimum esse duxerunt!

[cf. M. Tullius Cicero, *De re publica*, III, 14-15]

Objaśnienia:
Apis, -is (acc. sg *Apim*) – Apis [święty byk czczony w Egipcie]
Aegyptius, -ii – Egipcjanin
numerus -i – tu: duża ilość
Persa, -ae – Pers
Xerxes, -is – Kserkses [król perski w latach 486 – 465 p.n.e., inicjator wojny z Grekami w roku 480 p.n.e., podczas której doszło do spalenia Aten]
Philippus, -i – Filip [Filip II Macedoński, król Macedonii w latach 359 – 336 p.n.e.; jego plany ataku na Persję udaremniła śmierć]
Alexander, -i – Aleksander [Aleksander Wielki]
ante os – tu: przed oczyma
Taurus, -i – Taur [mieszkaniec Taurydy na Krymie]
Busiris, -idis – Buzyrys [mityczny król Egiptu]
Gallus, -i – Gall
Poenus, -i – Punijczyk, Fenicjanin

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany niżej tekst łaciński:

Spotkanie Aleksandra i Hefajstiona z matką króla Dariusza

Rex Persarum Dareus ab Alexandro rege Macedonum pugna victus est. Post pugnam Alexander victor castra Darei visitavit. Omnium oculos animosque in se converterant captivae mater coniunxque Darei: una maiestate, altera pulchritudine excellens. Alexander tabernaculum earum cum Hephaestione amico carissimo intravit. Is, sicut aetate par erat Alexandro, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae, illum regem credentes, Persico more Hephaestionem veneratae sunt. Inde, errorem suum cognoscens, Darei mater advoluta est pedibus Alexandri; eam manu allevans rex: "Non erravisti", inquit, "regina: nam et hic Alexander est".

(na podstawie: Q. Curtius Rufus, *Historiae Alexandri Magni*, III, 12-13)

Objaśnienia:
Alexander, -dri – Aleksander [Aleksander III Wielki, król macedoński]
Macedo,-onis – Macedończyk
Dareus, -i – Dariusz [Dariusz III, król perski, przeciwnik Aleksandra]
Hephaestio, -onis – Hefajstion [towarzysz i najbliższy przyjaciel Aleksandra]
corporis habitus – tu: wygląd zewnętrzny, uroda

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Kariera i upadek Koriolana

Rei publicae temporibus Romani multa bella contra Volscorum gentem gerebant. Dux Romanus, Gnaeus Marcius, captis Coriolis urbe Volscorum, Coriolanus dictus est. Ille, quia virtutis et pietatis erat exemplum, consul est designatus. Plebs tamen eum inimicum suum esse credidit. Nam Coriolanus frumentum magno pretio populo dandum curavit, ut plebs agros, non seditiones coleret. A tribuno plebis castigatus, ad Volscos concessit eosque adversus Romanos concitavit. Post multas victorias Volsci cum Coriolano ad ipsam urbem Romam castra posuerunt. Coriolanus nullis civium legationibus flectebatur; denique a matre et uxore sua motus, omisso bello ut traditor a Volscis occisus est.

(Na podstawie: Aureliusz Wiktor, *De viris illustribus urbis Romae*, XIX 1-5)

Objaśnienia:
Volsci, -orum – Wolskowie [plemię italskie zamieszkałe na południe od Lacjum; w okresie wczesnej republiki Rzymianie toczyli z Wolskami liczne wojny].
Gnaeus, -i Marcius, -i– Gneusz Marcjusz [legendarny wódz rzymski z okresu wczesnej republiki].
Corioli, - orum – Koriole [ważne miasto, należące do Wolsków].
Coriolanus, -i – Koriolan [przydomek nadany Gneuszowi Marcjuszowi na pamiątkę zdobycia przez niego Koriolów].

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy, które mogą ulec zmianie):

a) Puer amico fideli librum dabit.

.....

b) Nova domus filiae a matre visitatur.

.....

2. Zamień na stronę bierną:

a) Quintus poeta de puellis Graecis multa carmina composuit.

.....

b) Consules et praefecti exercitum Romanum in fines inimicorum ducunt.

.....

3. Obok form czasownika *amare* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *legere*:

a) amati sunt .....

b) amaris .....

c) amavistis .....

d) amat .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Caesar principes monet ne proelium ..... (committo)

b) Romulus, cum in his locis nihil praeter silvas ..... (esse), novam urbem aedificavit.

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Graeci perfidi equum in ora maritima construxerunt.

Poeta narrat .....

b) Opus difficile de rerum natura a philosopho scribitur.

..... scimus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Magister discipulos bonos laudare debet.

Discipuli .....

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Nautae magnificas naves habuerunt.

Magnificae .....

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Dzieje i poglądy Sekstusa Roscjusza z Amerii

Sextus Roscius municeps Amerinus fuit, cum genere et nobilitate et pecunia non modo sui municipii, verum etiam eius vicinitatis facile primus, tum gratia atque hospitiis hominum nobilissimorum florens. Nam cum Metellis, Serviliis, Scipionibus erat ei non modo hospitium, verum etiam domesticus usus et consuetudo. Itaque ex suis omnibus commodis hoc solum filio reliquit; nam patrimonium vi ereptum domestici praedones possident, fama et vita innocentis ab hospitibus amicisque paternis defenditur. Hic cum omni tempore nobilitatis fautor fuisset, tum hoc tumultu proximo, cum omnium nobilium dignitas et salus in discrimen veniret, praeter ceteros in ea vicinitate eam partem causamque opera, studio, auctoritate defendit. Etenim rectum putabat pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur. Postea quam victoria constituta est, cum proscriberentur homines atque ex omni regione caperentur ii, qui adversarii fuisse putabantur, erat ille Romae frequens atque in foro et in ore omnium cotidie versabatur, magis ut exsultare victoria nobilitatis videretur quam timere, ne quid calamitatis sibi accideret.

[cf. Marcus Tullius Cicero, *Pro Sexto Roscio Amerino*, 15-16]

Objaśnienia:
Sextus, -i Roscius, -i: Sekstus Roscjusz [zamożny mieszkaniec Amerii; Cyceron w mowie, z której pochodzi ten fragment, broni jego syna];
Amerinus, -a, -um: z Amerii [Ameria - miasto o statusie municypium, leżące w południowej Umbrii];
Metelli, -orum: Metellusowie [jeden z ważnych rodów rzymskich];
Servilii, -orum: Serwiliusze [jeden z ważnych rodów rzymskich];
Scipiones- um: Scypionowie [gałąź rodu Korneliuszów, jednej z ważnych rodzin rzymskich];
usus domesticus: tu: bliska znajomość, zażyłość;
domestici praedones: rabusie z rodziny [mowa o krewnych, którzy nieprawnie zagarnęli majątek Roscjusza po jego śmierci];
tumultus, -us: tu: problemy polityczne, polityczna zawierucha [mowa o proskrypcjach zarządzonych przez Sullę w r. 82 p.n.e.];

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - I ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu łacińskiego, w którym Oktawian August opowiada o swoich przewagach i sukcesach wojskowych.

Bella civilia externaque terra et mari toto in orbe terrarum saepe gessi. Victor omnibus petentibus civibus peperci. Bis triumphavi et appellatus sum viciens et semel imperator. In triumphis meis ducti sunt ante currum meum reges aut regum liberi novem. Dictaturam mihi delatam et a populo et a senatu non accepi. Post bella in templis ornamenta reposui, quae spoliatis templis inimici mei privatim possederant. Classis mea per Oceanum ab ostio Rheni ad solis orientis regionem et usque ad fines Cimbrorum navigavit. Meo iussu ducti sunt duo exercitus in Aethiopiam et in Arabiam et complura oppida capta sunt.

(Na podstawie: Oktawian August, *Res gestae divi Augusti*)

Objaśnienia:
peperci – 1 persona sg. ind. perf. act. od parco, parcere, peperci
viciens et semel – dwadzieścia jeden razy
delatam – Acc. sg. (f) partic. perf. pass. od defero, deferre, detuli, delatum
regio, -onis – tu: strona, kierunek
Rhenus, -i – Ren
Cimbri, -orum – Cymbrowie [plemię germańskie]
Aethiopia, -ae - Etiopia [Rzymianie często określali tą nazwą całą Afrykę]
Arabia, -ae - Arabia

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski fragment mowy Cycerona.

Chciwość i zbrodnie Oppianika

Voluit Oppianicus Sassiam in matrimonium ducere et id magno opere contendit; illa autem respondit se ab eis nuptiis abhorrere, quod haberet ille tres filios. Oppianicus pecuniam Sassiae concupivit et domo sibi quaerendum remedium existimavit. Eius filius, ex uxore Papia natus, in matris domo educabatur. Arcessit pater subito sine causa puerum, quod facere antea non solebat. Mater misera nihil mali suspicans filium mittit eoque ipso die puer ante noctem mortuus est. Dies nondum decem intercesserant cum alter Oppianici filius infans necatur. Itaque nubit Sassia Oppianico, laetanti iam animo. Et ut ceteri propter liberos pecuniae cupidiores esse solent, ita ille propter pecuniam filios amittere iucundum esse duxit.

(wg: Marek Tulliusz Cyceron, Pro Cluentio 27-28)

Objaśnienia:
Oppianicus, -i – Oppianik [znany z chciwości i bezwzględności obywatel miasta Larinum]
Sassia, -ae – Sassia [bogata rozwódka, o której rękę starał się Oppianicus]
Papia, -ae – Papia [poprzednia żona Oppianika]
arcesso, -ere, -ivi, -itum – wezwać, zaprosić
duco, -ere, duxi, ductum – w tekście występuje dwukrotnie, w różnych znaczeniach:
1) w związku frazeologicznym „in matrimonium ducere”
2) w znaczeniu: uważać, sądzić, uznawać

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy podlegają zmianie):

a) Miles strenuus pontem in fluvio construit.

.....

b) Templum deae a matrona cum filio visitatum est.

.....

2. Zamień na stronę bierną:

a) Hostes ducem Romanum fortissimum captaverunt

.....

b) Mox nos amicum nostrum fidelem videbimus.

.....

3. Obok form czasownika *videre* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *legere*:

a) visae sunt .....

b) videris .....

c) vidit .....

d) videbimus .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Adeo excellit ille virtutibus, ut Iustum eum homines …..... (appellare)

b) Cum Caesar …..... (esse) in Gallia, multi legati ad eum venerunt.

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Magistratus Romani saepe de legibus disputant.

Cicero tradit .....

b) Remus a Romulo fratre necatus est.

..... scimus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Discipulus Homeri opera legere debet.

Homeri opera .....

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Agricola parvum agrum habuit.

Parvus .....

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Cyceron polemizuje z poglądem, że starość osłabia pamięć i zdolności intelektualne

At senectute memoria minuitur. Credo, nisi eam exerceas, aut etiam si sis natura tardior. Quid iuris consulti, quid pontifices, quid augures, quid philosophi senes, quam multa meminerunt! Manent ingenia senibus, modo permaneat studium et industria, neque ea solum in claris et honoratis viris, sed in vita etiam privata et quieta. Sophocles ad summam senectutem tragoedias fecit; quod propter studium cum rem neglegere familiarem videretur, a filiis in iudicium vocatus est, ut, quem ad modum nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet, sic illum quasi desipientem a re familiari removerent iudices. Tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat et proxime scripserat, Oedipum Coloneum, recitasse iudicibus quaesisseque, num illud carmen desipientis videretur. Quo recitato sententiis iudicum est liberatus. Possum nominare ex agro Sabino rusticos Romanos, vicinos et familiares meos, quibus absentibus numquam fere ulla in agro maiora opera fiunt, non de serendis, non de percipiendis, non de condendis fructibus. Quamquam in aliis minus hoc mirum est; nemo enim est tam senex qui se annum non putet posse vivere.

(cf. Marcus Tullius Cicero, *Cato Maior de senectute*, 21-24)

Objaśnienia:
Sophocles, -is - Sofokles [dramaturg ateński, żył ok. 497 ok. 405 p.n.e.]
Oedipus Coloneus - *Edyp w Kolonos* [tragedia Sofoklesa, powstała ok. 406 p.n.e.]
ager Sabinus - ziemie sabińskie [historyczny termin określający tereny obejmujące część Lacjum i Umbrii]

XXXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2013/2014 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu łacińskiego, w którym Cyceron broni poety Archiasza, dowodząc jego prawa do posiadania rzymskiego obywatelstwa:

Quotiens ego hunc Archiam vidi, iudices, cum litteram scripsisset nullam, magnum numerum optimorum versuum dicere ex tempore! quotiens revocatum eandem rem dicere, commutatis verbis atque sententiis! Quae vero accurate cogitateque scripsisset, vidi ea sic probari, ut ad veterum scriptorum laudem perveniret. Hunc ego non diligam, non admirer, non omni ratione defendendum putem?

Atque sic a summis hominibus eruditissimisque accepimus, ceterarum rerum studia ex doctrinā et praeceptis et arte constare: poetam naturā ipsā valere, et mentis viribus excitari, et quasi divino quodam spiritu inflari. Quā re noster ille Ennius sanctos appellat poetas, quod quasi deorum aliquo dono atque munere commendati nobis esse videantur.

Sit igitur, iudices, sanctum apud vos, humanissimos homines, hoc poetae nomen, quod nulla umquam barbaria violavit. Saxa atque solitudines voci respondent, bestiae saepe immanes cantu flectuntur atque consistunt: nos, instituti rebus optimis, non poetarum voce moveamur? Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnaei vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt: permulti alii praeterea pugnant inter se atque contendunt. Ergo illi alienum, quia poeta fuit, post mortem etiam expetunt: nos hunc [= Archiam] vivum, qui et voluntate et legibus noster est, repudiabimus? praesertim cum omne olim studium atque omne ingenium contulerit Archias ad populi Romani gloriam laudemque celebrandam.

(cf.: M. Tullius Cicero, *Pro Archia poeta oratio* 18-19)

Objaśnienia:
Archias, -ae – Archiasz [Aulus Licinius Archias, grecki poeta osiadły w Rzymie, w roku 62 p.n.e. oskarżony o bezprawne uzyskanie obywatelstwa rzymskiego]
ex tempore – od razu, natychmiast, na poczekaniu
ad laudem pervenire – zyskać uznanie, zdobyć sławę
constare (ex aliqua re) – opierać się, polegać (na czymś)
Ennius, -i – Enniusz [Quintus Ennius, III/II w. p.n.e., poeta rzymski]
Homerus, -i – Homer
Colophonii, -orum – mieszkańcy Kolofonu [miasto w Azji Mn.], Kolofończycy
Chii, -orum – mieszkańcy Chios [wyspa na Morzu Egejskim]
Salaminii, -orum – mieszkańcy Salaminy, Salamińczycy
Smyrnaei, -orum – mieszkańcy Smyrny, Smyrneńczycy

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - I ETAP

Eumenes Cardianus vincebat omnes curā, vigilantiā, patientiā, calliditate et celeritate ingenii. Hic peradulescentulus ad amicitiam accessit Philippi, Amyntae filii, brevique tempore in intimam pervenit familiaritatem. Fulgebat enim iam in adulescentulo indoles virtutis. Itaque Philippus eum habuit ad manum scribae loco, quod multo apud Graios honorificentius est quam apud Romanos. Namque apud nos revera, sicut sunt, mercennarii scribae existimantur; at apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur nisi honesto loco, et fide et industriā congnitā, quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem. Hunc locum tenuit amicitiae apud Philippum annos septem. Illo interfecto eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim.

(Cornelius Nepos *Eumenes* 1*)*

Objaśnienia:
Eumenes Cardianus – Eumenes z Kardii, w IV w. p.n.e. rozpoczął karierę na dworze Filipa II, był jednym z dowódców wojsk Aleksandra Wielkiego
peradulescentulus, -i – młodziutki chłopak
Philippus, -i – Filip (Filip II, władca Macedonii, zwycięzca sił greckich pod Cheroneją w r. 338 p.n.e.)
Amyntas, -ae – Amyntas, ojciec Filipa II
locus, -i – w tekście użyte kilkakrotnie w znaczeniach:
1. funkcja, pozycja, stanowisko
2. stan, pochodzenie urodzenie

Graii (Grai) = Graeci
Alexander, -dri – Aleksander (Aleksander Wielki, syn Filipa II, jeden z największych wodzów starożytności)

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz tekst łaciński na język polski:

Labienus milites cohortatus, ut suae pristinae virtutis et secundissimorum proeliorum retinerent memoriam, dat signum proelii. Primo concursu ab dextro cornu, ubi septima legio constiterat, hostes pelluntur atque in fugam coniciuntur. Ab sinistro, quem locum duodecima legio tenebat, cum primi ordines hostium transifixi telis concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant, nec dabat suspicionem fugae quisquam. Ipse dux hostium Camulogenus suis aderat atque eos cohortabatur. Incerto nunc etiam exitu victoriae, cum septimae legionis tribunis esset nuntiatum, quae in sinistro cornu gererentur, post tergum hostium legionem ostenderunt signaque intulerunt. Ne eo quidem tempore quisquam loco cessit, set circumventi omnes interfectique sunt. Eandem fortunam tulit Camulogenus.

(wg: C. Iulius Caesar, *Commnetarii de bello Gallico* VI 62)

Objaśnienia:
Labienus, -i – Labienus [Tytus Labienus, legat Cezara w czasie wojny galijskiej]
secundus, -a, -um – tu: pomyślny, udany, szczęśliwy
cum (w zdaniu: *cum primi ordines hostium transfixi telis concidissent*) – chociaż, pomimo że
Camulogenus, -i – Kamulogenus [wódz jednego z plemion celtyckich]
tribunus legionis – dowódca (trybun wojskowy) legionu
gero, -ere, gessi, gestum – tu w pass.: dziać się
signa inferre – ruszyć do ataku
ne ... quidem ... quisquam ... - nikt nawet nie ...
loco cedere – opuścić stanowisko, wycofać się, ustąpić

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształcić z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy podlegające zmianie):

a) Cave canem!

……

b) Hic agricola fortis agrum suum arat et sementem facit.

……

2. Zamień na stronę czynną:

a) Hostis ferox a militibus nostris interfectus est.

……

b) Duces clari ab exercitu fideli laudabuntur.

……

3. Obok form czasownika *colĕre* wpisz odpowiadające im gramatyczne formy czasownika *habēre*:

a) coluerunt	……	c) cultus est	……
b) colemus	……	d) colis	……

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Cives in forum convenerunt, ut orationes …… (audire).

b) Helvetii reliquos Gallos virtute praecedunt, quod ferecotodiania praeliis cum Germanis …… (contendere).

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Vergilius carmen de Aenea scripsit.

Traditum est ……

b) Legiones Romanae omnes barbaros vincere possunt.

…… putamus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Discipuli multos libros legere debent.

Multi libri ……

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Multos servos habebam.

Multi ……

XXX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2011/2012 - I ETAP

Epaminondas Thebanus natus erat genere honesto, pauper iam a maioribus relictus, eruditus autem sic ut nemo Thebanus magis. Nam et citharizare et cantare ad chordarum tonum doctus est a Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quam Damon aut Lamprus, quorum pervulgata sunt nomina. At philosopiae praeceptorem habuit Lysim Tarentinum, Pythagoreum. Cui quidem sic fuit deditus, ut adulescens tristem ac severum senem omnibus aequalibus suis in familiaritate anteposuerit. Postquam ephebus est factus et palaestrae dare operam coepit, non tam magnitudini virium servivit quam velocitati: illam enim ad athletarum usum, hanc ad belli utilitatem perinere existimabat. In armis vero plurimum studii consumebat. Ad hanc corporis firmitatem plura etiam animi bona accesserant.

(wg: Cornelius Nepos *Epaminondas 2-3)*

Objaśnienia:

Epaminondas, -ae – Epaminondas, wybitny polityk i wódz tebański żyjący na przełomie V/IV w. p.n.e.
Thebanus, -i – Tebańczyk, obywatel Teb
tonus, -i – tu: dźwięk, ton
Dionysius, -ii; Damon, -onis; Lamprus, -i – Dionizjusz, Damon, Lampros, imiona słynnych w starożytności muzyków
Lysis, -idis Tarentinus, -i (tu: **Lysim** = **Lysidem**) – Lysis (lub Lysides) z Tarentu
Pythagoreus, -i – pitagorejczyk, wyznawca/znawca filozofii Pitagorasa
ephebus, -i – młodzieniec (w wieku zdatnym do służby wojskowej)
factus est – od czasownika fio, fieri, factus sum w znaczeniu "stawać się (kimś)"
palaestra, -ae – palestra, miejsce odbywania ćwiczeń fizycznych, ćwiczenia fizyczne, trening sportowy
servire – tu: gorliwie dbać, starać się (o coś), poświęcać szczególny wysiłek (czemuś)
athletarum usus – zastosowanie (użyteczność) w sporcie, zawodach sportowych
belli utilitas – przydatność (pożytek, zastosowanie) w wojnie
pertinere – tu: mieć związek (z czymś), dotyczyć (czegoś), mieć znaczenie (dla czegoś)
consumere – tu: poświęcać, przeznaczać, pożytkować, łożyć

XXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2010/2011 - I ETAP

De responso Pythiae et consilio Themistoclis

Nam cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea habuit quisquam, Athenienses miserunt Delphos consultum, quidnam facerent de rebus suis. Deliberantibus Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent. Id responsum quo valeret cum intellegeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent: eum enim a deo significari murum ligneum. Tali consilio probato addunt ad superiores totidem naves triremes suaque omnia, quae moveri poterant, partim Salamina partim Troezena deportant: arcem sacerdotibus paucisque maioribus natu ac sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Themistocles II 4-8*

Objaśnienia:

Pythia, -ae *f.*: pytia, kapłanka Apollina w Delfach, która udzielała przepowiedni.
Themistocles, -is *m.*: Temistokles, ateński mąż stanu. Doprowadził do zwycięstwa nad wojskami perskimi Kserksesa w roku 480 p.n.e. w bitwie morskiej pod Salaminą.
Xerxes, -is *m.*: Kserkses, król perski, który zorganizował trzeci najazd na Grecję w latach 480-478. Poniósł klęskę w bitwach pod Salaminą i pod Platejami.
Europa, -ae *f.*: Europa
Athenienses, -ium *m.*: Atheńczycy
Delphi, -orum *m.*: Delfy, miasto greckiej w Fokidzie, siedziba słynnej wyroczni Apollina.
ad superiores: do wyżej (wcześniej) wymienionych.
Apollo, -inis *m.*: Apollo, jako bóg wróżb i wyroczni odbierał cześć w Delfach.
Salamis, -inis (acc. **Salamina**) *f.*: Salamina, wyspa w pobliżu Attyki
Troezen, -enis (acc. **Troezena**) *f.*: Trojdzena, miasto w Argolidzie.

XXVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2009/2010 - I ETAP

De Marco Catone

Marcus Cato in omnibus rebus singulari fuit industria: nam et agricola sollers et peritus iuris consultus et magnus imperator et probabilis orator et cupidissimus litterarum fuit. Quarum studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperiri possit neque de Graecis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adulescentia confecit orationes. Senex historias scribere instituit. Earum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum populi Romani, secundus et tertius unde quaeque civitas orta sit Italica, ob quam rem omnes *Origines* videtur appellasse.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, M. Cato III 1-3*

Objaśnienia:

Marcus Porcius Cato: Marek Porcjusz Katon (234-149 p.n.e.), wybitny rzymski mąż stanu i mówca, zwolennik starorzymskiej prostoty obyczajów, wróg kultury greckiej i jej zwolenników, znany i ceniony również jako pisarz. Był autorem pierwszego w literaturze rzymskiej dzieła historycznego opowiadającego dzieje Rzymu zatytułowanego *Origines* (*Początki*). Tytuł dzieła, według Neposa, wziął nazwę od opisu początków (łac. *Origines*) miast italskich zamieszczeonego przez Katona w drugiej i trzeciej księdze Origines.
Graecus, -a, -um: grecki, dotyczący Grecji
Italicus, -a, um: italski, dotyczący Italii.
Romanus, -a, -um: rzymski.

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2009/2010 - II ETAP

De deis Gallorum.

Deorum maxime Mercurium colunt. Huius sunt plurima simulacra: hunc omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. Post hunc Apollinem et Martem et Iovem et Minervam. De his eandem fere, quam reliquae gentes, habent opinionem: Apollinem morbos depellere, Minervam operum atque artificiorum initia tradere, Iovem imperium caelestium tenere, Martem bella regere. Huic, cum proelio dimicare constituerunt, ea quae bello ceperint plerumque devovent: cum superaverunt, animalia capta immolant reliquasque res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exstructos tumulos locis consecratis conspicari licet; neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet, gravissimumque ei rei supplicium cum cruciatu constitutum est.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 17, 1-5*

Objaśnienia:

Mercurius, i m - Merkury
Mars, tis m - Mars
Apollo, inis m - Apollo
Iuppiter, Iovis, Iovi, Iovem, Iove, Iuppiter! m - Jowisz
Minerva, ae f - Minerwa

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - I ETAP

De Iphicrate

Iphicrates Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit, nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellabantur), ut ad motus concursusque essent leviores, hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Iphicrates I 1-4*

Objaśnienia:

Iphicrates, -is *m.*: Ifikrates, dowódca wojsk ateńskich. Żył na przełomie w. V/IV p.n.e. Zmarł w roku 353 p.n.e.
Atheniensis, -is *m.*: Ateńczyk
culpa = culpa sua

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - II ETAP

Marcus Petronius, legionis centurio, cum portam excidere conatus esset, a multitudine oppressus ac sibi desperans multis iam vulneribus acceptis manipularibus suis, qui illum secuti erant, "Quoniam," inquit, "me una vobiscum servare non possum, vestrae quidem certe vitae prospiciam, quos cupiditate gloriae adductus in periculum deduxi. Vos data facultate vobis consulite." Simul in medios hostes irrupit duobusque interfectis reliquos a porta paulum summovit. Conantibus auxiliari suis "Frustra," inquit, "meae vitae subvenire conamini, quem iam sanguis viresque deficiunt. Proinde abite, dum est facultas, vosque ad legionem recipite." Ita pugnans post paulum concidit ac suis saluti fuit.

C. Iulius Caesar, *De bello Gallico* VII 50 4-6

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - III ETAP

Nullum igitur vitium taetrius est, ut eo, unde digressa est, referat se oratio, quam avaritia, praesertim in principibus et rem publicam gubernantibus. Habere enim quaestui rem publicam non modo turpe est, sed sceleratum etiam et nefarium. Itaque, quod Apollo Pythius oraclum edidit, Spartam nulla re alia nisi avaritia esse perituram, id videtur non solum Lacedaemoniis, sed etiam omnibus opulentis populis praedixisse. Nulla autem re conciliare facilius benivolentiam multitudinis possunt ii, qui rei publicae praesunt, quam abstinentia et continentia.

Qui vero se populares volunt ob eamque causam aut agrariam rem temptant, ut possessores pellantur suis sedibus, aut pecunias creditas debitoribus condonandas putant, labefactant fundamenta rei publicae, concordiam primum, quae esse non potest, cum aliis adimuntur, aliis condonantur pecuniae, deinde aequitatem, quae tollitur omnis, si habere suum cuique non licet. Id enim est proprium, ut supra dixi, civitatis atque urbis, ut sit libera et non sollicita suae rei cuiusque custodia.

Atque in hac pernicie rei publicae ne illam quidem consequuntur, quam putant, gratiam. Nam cui res erepta est, est inimicus; cui data est, etiam dissimulat se accipere voluisse et maxime in pecuniis creditis occultat suum gaudium, ne videatur non fuisse solvendo. At vero ille, qui accipit iniuriam, et meminit et prae se fert dolorem suum, nec, si plures sunt ii, quibus inprobe datum est, quam illi, quibus iniuste ademptum est, idcirco plus etiam valent. Non enim numero haec iudicantur, sed pondere. Quam autem habet aequitatem, ut agrum multis annis aut etiam saeculis ante possessum qui nullum habuit habeat, qui autem habuit amittat?

M.T. Cicero *De Officiis* II, 77-79

XXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2007/2008 - I ETAP

De virtutibus Epaminondae.

Epaminondas erat modestus, prudens, gravis, temporibus sapienter utens, peritus belli, fortis manu, animo maximo, adeo veritatis diligens, ut ne ioco quidem mentiretur, idem continens, clemens patiensque admirandum in modum, non solum populi, sed etiam amicorum ferens iniurias, in primis commissa celans, quodque interdum non minus prodest quam diserte dicere, studiosus audiendi: ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Itaque cum in circulum venisset, in qou aut de re publica disputaretur aut de philosophia sermo haberetur, numquam inde prius discessit, quam ad finem sermo esset adductus. Paupertatem adeo facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ceperit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas III 1-4*

Objaśnienia:

consuerunt = consueverunt

XXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2007/2008 - II ETAP

De druidibus.

Druides a bello abesse consuerunt neque tributa una cum reliquis pendunt. Militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam coveniunt et a parentibus propinquisque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque annos nonnulli vicenos in disciplina permanent. Neque fas esse existimant ea litteris mandare, cum in reliquis fere rebus, publicis privatisque rationibus, Graecis utantur litteris. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgus disciplinam efferi velint neque eos, qui discunt, litteris confisos minus memoriae studere, quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant.

C. Iulius Caesar *Bellum Gallicum, lib. VI cap. 14, 1-4*

Objaśnienia:

consuerunt = consueverunt
druides, -um m. – druidowie (kapłani Gallów)
Graecus, -a, -um – grecki

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - I ETAP

De virtutibus Epaminondae.

Epaminondas studiosus audiendi erat: ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Paupertatem adeo facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ceperit. Amicorum in se tuendo caruit facultatibus, fide ad alios sublevandos saepe sic usus est, ut iudicari possit omnia ei cum amicis fuisse communia. Nam cum aut civium suorum aliquis ab hostibus esset captus aut virgo amici nubilis, quae propter paupertatem collocari non posset, amicorum consilium habebat et, quantum quisque daret, pro facultatibus imperabat. Eamque summam cum fecerat, priusquam acciperet pecuniam, adducebat eum, qui quaerebat, ad eos, qui conferebant, eique ut ipsi numerarent, faciebat, ut ille, ad quem ea res perveniebat, sciret, quantum cuique deberet.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas III 4-6*

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - II ETAP

Sine amicitia vitam esse nullam

Una est enim amicitia in rebus humanis, de cuius utilitate omnes uno ore consentiunt. Quamquam a multis virtus ipsa contemnitur et venditatio quaedam atque ostentatio esse dicitur; multi divitias despiciunt, quos parvo contentos tenuis victus cultusque delectat; honores vero, quorum cupiditate quidam inflammantur, quam multi ita contemnunt, ut nihil inanius, nihil esse levius existiment! itemque cetera, quae quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt qui pro nihilo putent; de amicitia omnes ad unum idem sentiunt, et ii qui ad rem publicam se contulerunt, et ii qui rerum cognitione doctrinaque delectantur, et ii qui suum negotium gerunt otiosi, postremo ii qui se totos tradiderunt voluptatibus, sine amicitia vitam esse nullam, si modo velint aliqua ex parte liberaliter vivere.

M.T. Cicero *Laelius De Amicitia [86]*

Objaśnienia:

uno ore – jednym głosem, jednomyślnie
pro nihilo putare – mieć za nic, uważać za nic
omnes an unum – wszyscy co do jednego

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - III ETAP

Res urbanas maiores esse quam bellicas

Sed cum plerique arbitrentur res bellicas maiores esse quam urbanas, minuenda est haec opinio. Multi enim bella saepe quaesiverunt propter gloriae cupiditatem, atque id in magnis animis ingeniisque plerumque contingit, eoque magis, si sunt ad rem militarem apti et cupidi bellorum gerendorum; vere autem si volumus iudicare multae res extiterunt urbanae maiores clarioresque quam bellicae.

Quamvis enim Themistocles iure laudetur et sit eius nomen quam Solonis illustrius citeturque Salamis clarissimae testis victoriae, quae anteponatur consilio Solonis ei, quo primum constituit Areopagitas, non minus praeclarum hoc quam illud iudicandum est. Illud enim semel profuit, hoc semper proderit civitati; hoc consilio leges Atheniensium, hoc maiorum instituta servantur. Et Themistocles quidem nihil dixerit, in quo ipse Areopagum adiuverit, at ille vere [a] se adiutum Themistoclem; est enim bellum gestum consilio senatus eius, qui a Solone erat constitutus.

Licet eadem de Pausania Lysandroque dicere, quorum rebus gestis quamquam imperium Lacedaemoniis partum putatur, tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus et disciplinae conferendi sunt; quin etiam ob has ipsas causas et parentiores habuerunt exercitus et fortiores.

M.T. Cicero *De Officiis* (Liber Primus, 74-76)

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - I ETAP

De abstinentia Epaminondae.

Temptata autem eius est abstinentia a Diomedonte Cyziceno. Namque is rogatu Artaxerxis regis Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. Hic magno cum pondere auri Thebas venit et Micythum adulescentulum quinque talentis ad suam perduxit voluntatem, quem tum Epaminondas plurimum diligebat. Micythus Epaminondam convenit et causam adventus Diomedontis ostendit. At ille Diomedonti coram 'Nihil' inquit 'opus pecunia est. Nam si rex ea vult, quae Thebanis sunt utilia, gratis facere sum paratus; sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias accipere nolo pro patriae caritate.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas IV 1-3*

Objaśnienia:

temptata - na olimpiadzie było "tentata"
abstinentia, ae f - niesprzedajność, uczciwość
Epaminondas, ae m - Epaminondas, wybitny polityk i dowódca tebański
Diomedon, ontis m - Diomedon z Kyzikos
Cyzicenus 3, pochodzący z miasta Kizikos
rogatu - na prośbę
Artaxerxes, is m - Artakserkses Mnemon, król perski
pecunia corrupendum susceperat - podjął się przekupienia
Thebae, arum f - Teby, miasto w Beocji
Micythus, i m - Mitykos, ulubieniec Epaminondasa
Thebani, orum m - Tebańczycy, mieszkańcy Teb

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - II ETAP

De simulacro Dianae in Sicilia.

Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, iudices, quod ab Aenea fugiente a Troia atque in haec loca veniente conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano coniunctos esse arbitrantur. Hoc quondam oppidum, cum illa civitas cum Poenis suo nomine ac sua sponte bellaret, a Carthaginiensibus vi captum atque deletum est, omniaque quae ornamento urbi esse possent Carthaginem sunt ex illo loco deportata.

Fuit apud Segestanos ex aere Dianae simulacrum, cum summa atque antiquissima praeditum religione tum singulari opere artificioque perfectum. Hoc translatum Carthaginem locum tantum hominesque mutarat, religionem quidem pristinam conservabat; nam propter eximiam pulchritudinem etiam hostibus digna quam sanctissime colerent videbatur.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*

Objaśnienia:

Troia, ae f - Troja
Aeneas, ae m - Eneasz
Poenus, i m - Punijczyk
Segestanus, i m - mieszkaniec Segesty
Carthageniensis, is m - Kartagińczyk
Carthago, inis f - Kartagina
Diana, ae f - Diana, bogini rzymska
simulacrum, i n - posąg
Sicilia, ae f - Sycylia

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - III ETAP

Quomodo Verres astrologus novus factus est.

Cephaloedi mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat. Etat eius honoris cupidus Artemo quidam, Climachias cognomine, homo sane locuples et domi nobilis. Sed is fieri nullo modo poterat si Herodotus quidam adesset: ei locus ille atque honos in illum anuum ita deberi putabatur ut ne Climachias quidem contra diceret. Res ad istum defertur et istius more deciditur: toreumata sane nota et pretiosa auferuntur. Herodotus Romae erat; satis putabat se ad comitia tempore venturum si pridie venisset. Iste, ne aut alio mense ac fas erat comitia haberentur, aut Herodoto praesenti honos adimeretur, id quod iste non laborabat, Climachias minime volebat, (...) excogitat, inquam, quem ad modum mense illo legitimo comitia haberentur nec tamen Herodotus adesse posset.

Est consuetudo Siculorum ceterorumque Graecorum, quod suos dies mensisque congruere volunt cum solis lunaeque ratione, ut non numquam, si quid discrepet, eximant unum aliquem diem aut summum biduum ex mense, quos illi exaeresimos dies nominant; item non numquam uno die longiorem mensem faciunt aut biduo. Quae cum iste cognosset novus astrologus, qui non tam caeli rationem quam caelati argenti duceret, eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumque mensem hoc modo ut, quo die verbi causa esse oporteret Idus lanuarias, is eo die Kalendas Martias proscribi iuberet: itaque fit omnibus recusantibus et plorantibus. Dies is erat legitimus comitiis habendis.

Eo modo sacerdos Climachias renuntiatus est.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*

Objaśnienia:

Cephaloedium, i n - Kefalodium, miasto na Sycylii
Artemo, inis Climachias, ae m - Artemon Klimachiasz
Herodotus, i m - Herodot
Siculus, i m - Sycylijczyk, mieszkaniec Sycylii
Graecus, i m - Grek, mieszkaniec Grecji
iste ovus astrologus - cynicznie o Werresie
Iste, ne aut alio mense - "iste" odnosi się do Werresa
cognosset = cognovisset
summum - tłumacz: co najwyżej

XXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2004/2005 – I ETAP

De signis in sacrario Cai Hei.

Alcibiades, Cliniae filius, Atheniensis. In hoc, quid natura efficere possit, videtur experta. Constat enim inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, nihil illo fuisse excellentius vel in vitiis vel in virtutibus. Natus in amplissima civitate summo genere, omnium aetatis suae multo formosissimus, ad omnes res aptus consiliique plenus - namque imperator fuit summus et mari et terra, disertus, ut in primis dicendo valeret, quod tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei [dicendo] posset resistere -, dives; cum tempus posceret, laboriosus, patiens; liberalis, splendidus non minus in vita quam victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime serviens: idem, simulac se remiserat neque causa suberat, quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur, ut omnes admirarentur in uno homine tantam esse dissimilitudinem tamque diversam naturam.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Alcibiades I 1-4*

XXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2003/2004 – I ETAP

De signis in sacrario Cai Hei.

Verum ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc quod dico Cupidinis e marmore, ex altera parte Hercules egregie factus ex aere. Is dicebatur esse Myronis, ut opinor, et certe. Item ante hos deos erant arulae, quae cuivis religionem sacrari significare possent. Erant aenea duo praeterea signa, non maxima verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu, quae manibus sublatis sacra quaedam more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant; Canephoroe ipsae vocabantur; sed earum artificem—quem? quemnam? recte admones—Polyclitum esse dicebant. Messanam ut quisque nostrum venerat, haec visere solebat; omnibus haec ad visendum patebant cotidie; domus erat non domino magis ornamento quam civitati.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*, *5*

Uwagi ogólne: Tekst jest urywkiem mowy Cycerona przeciw Werresowi, namiestnikowi Sycylii w latach 73 - 71 p.n.e., oskarżonemu o zdzierstwa i okrucieństwa wobec mieszkańców wyspy. W księdze czwartej mowy opisał Cyceron rabunek dzieł sztuki przez Werresa - stąd w tekście czas przeszły, np. "signum erat:, "erant aenea... signa", itp.

Objaśnienia:

signum, -i – posąg, rzeźba, figura
Caius Heius – Gajusz Hejusz, współczesny Cyceronowi mieszkaniec Sycylijskiego miasta Messyny, właściciel okazałego domu, w którym miał kapliczkę ozdobioną posągami znakomitych rzeźbiarzy greckich
Kupido, -inis – Kupidyn, syn Wenery, bożek miłości
Herkules, -is – Herkules, mityczny bohater grecki, syn Zeusa i Alkmeny
Myro, -onis – Myron, sławny rzeźbiarz grecki. Żył w V wieku p.n.e.
arula, -ae – mały ołtarz, ołtarzyk
Atheniensis, -is – ateński
Canephoroe (*pl. f)* – kanefory, dziewczęta niosące na głowach w czasie procesji kosze ze świętościami
Polyclitus, -i – Poliklet, sławny rzeźbiarz grecki. Żył w V wieku p.n.e.
Messana, -ae – Messyna, miasto na Sycylii.
ornamento esse alicui – być czyjąś ozdobą.

XXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2003/2004 – II ETAP

De Marco Porcio Catone.

Omnes patricios plebeiosque nobilissimarum familiarum M. Porcius longe anteibat. In hoc uiro tanta uis animi ingeniique fuit, ut quocumque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse uideretur. Nulla ars neque priuatae neque publicae rei gerendae ei defuit; urbanas rusticasque res pariter callebat. Ad summos honores alios scientia iuris, alios eloquentia, alios gloria militaris prouexit: huic uersatile ingenium sic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcumque ageret: in bello manu fortissimus multisque insignibus clarus pugnis, idem postquam ad magnos honores peruenit, summus imperator, idem in pace, si ius consuleres, peritissimus, si causa oranda esset, eloquentissimus, nec is tantum, cuius lingua uiuo eo uiguerit, monumentum eloquentiae nullum exstet: uiuit immo uigetque eloquentia eius sacrata scriptis omnis generis.

T. Livius *Ab Urbe condita liber, XXXIX 40*

Objaśnienia:

Marcus Porcius Cato - Marek Porcjusz Katon (231 - 149 p.n.e.), wybitny rzymski mąż stanu i mówca, znany i ceniony również jako pisarz. Był zwolennikiem starorzymskiej prostoty i obyczajów, wrogiem kultury greckiej i jej zwolenników.
facturus fuisse - w następniku okresu nierzeczywistego (modus irrealis), po przejściu w składnię *accusativus cum infinitivo* coniunctivus plusquamperfecti oddaje infinitivus perfecti koniugacji omownej czynnej na -urus fuisse.
versatilis, -is, -e_- obrotny, zręczny, wszechstronny, żywy (o umyśle).
causam orare - bronić sprawy

XXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2002/2003 - I ETAP

De latrociniis et hospitalitate apud Germanos

Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac desidiae minuendae causa fieri praedicant. Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ei qui et causam et hominem probant suumque auxilium pollicentur atque ab multitudine collaudantur: qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur. Hospitem violare fas non putant; qui quacumque de causa ad eos venerunt, ab iniuria prohibent, sanctos habent, hisque omnium domus patent victusque communicatur.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 23, 6-9*

Objaśnienia:

se ducem fore = se ducem futurum esse

XXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2002/2003 - II ETAP

De generibus epistularum.

Cicero s.d. Caio Curioni.

Epistularum genera multa esse non ignoras sed unum illud certissimum, cuius causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentis si quid esset quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset. Huius generis litteras a me profecto non exspectas. Tuarum enim rerum domesticos habes et scriptores et nuntios, in meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt epistularum genera duo, quae me magno opere delectant, unum familiare et iocosum, alterum severum et grave. Utro me minus deceat uti non intellego. Iocerne tecum per litteras? Civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? Quid est quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem nisi de re publica?

Vale.

M.T. Cicero *Epistulae ad familiares, liber II ep.4*

Objaśnienia:

List adresowany do Gajusza Skribiniusza Kuriona Cyceron napisał w Rzymie w roku 53 a.Ch.n. Przytoczony urywek, w którym autor popisuje się znajomością teorii pisania listów, stanowił wstęp do części dalszej, tutaj pominiętej, gdzie zostały poruszone bieżące sprawy polityczne.

Caius Scribonius Curio - Gajusz Skriboniusz Kurion, polityk rzymski, przyjaciel Cycerona, zaciekły wróg Cezara.
interest - zależy komuś, obchodzi kogoś, interesuje kogoś z gen. rzeczy lub osoby (np. ipsorum abstinentium interesset); zaimki osobowe lub dzierżawcze łączą się z tym czasownikiem w ablativie (np. nostra interesset)
uti - infinitivus praesentis od czasownika utor, uti, usus sum; tutaj zależny od deceat.

XX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2001/2002 - I ETAP

De deis Gallorum.

Deorum maxime Mercurium colunt. Huius sunt plurima simulacra: hunc omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. Post hunc Apollinem et Martem et Iovem et Minervam. De his eandem fere, quam reliquae gentes, habent opinionem: Apollinem morbos depellere, Minervam operum atque artificiorum initia tradere, Iovem imperium caelestium tenere, Martem bella regere. Huic, cum proelio dimicare constituerunt, ea quae bello ceperint plerumque devovent: cum superaverunt, animalia capta immolant reliquasque res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exstructos tumulos locis consecratis conspicari licet; neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet, gravissimumque ei rei supplicium cum cruciatu constitutum est.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 17, 1-5*

Objaśnienia:

Mercurius, i m - Merkury
Mars, tis m - Mars
Apollo, inis m - Apollo
Iuppiter, Iovis, Iovi, Iovem, Iove, Iuppiter! m - Jowisz
Minerva, ae f - Minerwa

XIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2000/2001 - II ETAP

De Germanorum moribus.

[Germani] Agri culturae non student, maiorque pars eorum victus in lacte, caseo, carne consistit. Neque quisquam agri modum certum aut fines habet proprios; sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, qui una coierunt, quantum et quo loco visum est agri attribuunt atque anno post alio transire cogunt. Eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agricultura commutent; ne latos fines parare studeant, potentioresque humiliores possessionibus expellant; ne accuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificent; ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur; ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari videat.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 22, 1-4*

Objaśnienia:

anno post = proximo anno
alio = alium in locum
Germani, orum m - Germanowie
agri cultura = agricultura

XVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1999/2000 - I ETAP

De Iphicrate

Iphicrates Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit, nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellabantur), ut ad motus concursusque essent leviores, hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Iphicrates I 1-4*

Objaśnienia:

Iphicrates, -is *m.*: Ifikrates, dowódca wojsk ateńskich. Żył na przełomie w. V/IV p.n.e. Zmarł w roku 353 p.n.e.
Atheniensis, -is *m.*: Ateńczyk
culpa = culpa sua

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - I ETAP

De Pelopida

Magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae; sed profecto numquam tam ab tenui initio tantae opes sunt profligatae. Nam duodecim adulescentuli coierunt ex iis, qui exsilio erant multati, cum omnino non essent amplius centum, qui tanto se offerrent periculo. Qua paucitate percussa est Lacedaemoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt, qui principes erant totius Graeciae; quorum imperii maiestas, neque ita multo post, Leuctrica pugna ab hoc initio perculsa concidit. Illi igitur duodecim, quorum dux erat Pelopidas, cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente caelo Thebas possent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quo minore suspicione facerent iter. Qui cum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, domum Charonis deverterunt, a quo et tempus et dies erat datus.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Pelopidas II 3-5*

Objaśnienia:

Pelopidas, ae m - Tebańczyk, przywódca demokracji w Tebach w IV w. a.Ch.n. po zamachu oligarchicznym przebywał w Atenach, stamtąd wrócił do Teb na czele dwunastu młodzieńców w celu przywrócenia demokracji.
Cahon, is m - obywatel Teb, współczesny Pelopidasowi.

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - II ETAP

Ubi Caesar castra posuerit.

Postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se venire vidit neque iam longe abesse ab iis quos miserat exploratoribus et ab Remis cognovit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturavit atque ibi castra posuit. Quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae erant tuta ab hostibus reddebat et commeatus ab Remis reliquisque civitatibus ut sine periculo ad eum portari possent efficiebat. In eo flumine pons erat. Ibi praesidium ponit et in altera parte fluminis Q. Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit; castra in altitudinem pedum XII vallo fossaque duodeviginti pedum muniri iubet.

C. Iulius Caesar *De bello Gallico* II 5, 4-6

Objaśnienia:

Belga, ae m - Belg, mieszkaniec belgii
Remi, orum m - naród w Galii Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Rhemis
Axona, ae m - rzeka w Galii Lugduńskiej

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - III ETAP

Quantum apud antiquos Romanos ius iurandum valeat.

Luciuo Manlio Auli filio, cum dictator fuisset, Marcus Pomponius tribunus plebis diem dixit, quod is paucos sibi dies ad dictaturam gerendam addidisset; criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab hominibus relegasset et ruri habitare iussisset. Quod cum audivisset adulescens filius negotium exhiberi patri, accurisse Romam et cum primo luci Pomponii domum venisse dicitur. Cui cum esset nuntiatum, qui illum iratum allaturum ad se aliquid contra patrem arbitraretur, surrexit e lectulo remotisque arbitris ad se adulescentem iussit venire. At ille, ut ingressus est, confestim gladium destrinxit iuravitque se illum statim interfecturum, nisi ius iurandum sibi dedisset se patrem missum esse facturum. Iuravit hoc terrore coactus Pomponius; rem ad populum detulit, docuit, cur sibi causa desistere necesse esset, Manlium missum fecit. Tantum temporibus illis ius iurandum valebat.

M.T. Cicero *De officiis* III, 112

Objaśnienia:

Cum primo luci = prima luce
Lucius Manlius Capitolinus - syn Aulusa, dyktator w 363r a.Ch.n.
Marcus Pomponius - trybun ludowy w tych czasach
Torquatus - przydomek od torques - łańcuch na szyję, nadano go rodowi Manliuszów

XXXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2017/2018 - III ETAP

Przetłumacz poniższy tekst autorstwa Marka Tulliusza Cycerona.

Spokojna śmierć nagrodą od bogów?

Deorum immortalium iudicia de morte solent in scholis proferre, Herodoto auctore aliisque pluribus.

Primum Argivae sacerdotis filii, Cleobis et Bito, praedicantur. Nota fabula est: cum enim illam sacerdotem ad sollemne et statum sacrificium curru vehi ius esset, ad fanum satis longe ab oppido, morarenturque iumenta, tum iuvenes ii, veste posita, corpora oleo perunxerunt, ad iugum accesserunt. Ita sacerdos advecta in fanum, cum currus esset ductus a filiis, precata esse a dea dicitur, ut id illis praemii daret pro pietate, quod homini dari posset a deo. Epulatos cum matre adulescentes somno se dedisse, mane inventos esse mortuos scimus.

Secundum, simili precatione Trophonius et Agamedes usi dicuntur; qui cum Apollini Delphis templum exaedificavissent, venerantes deum petiverunt mercedem non parvam quidem operis et laboris sui: nihil certi, sed quod esset optimum homini. Quibus Apollo se id daturum ostendit post diem tertium: qui ut illuxit, mortui sunt reperti.

[wg Marcus Tullius Cicero, *Disputationes Tusculanae I*, 114-115]

Objaśnienia:
profero, proferre, protuli, prolatum: prezentować, przytaczać
perungo, -ere, -unxi, unctum: natrzeć
Herodotus, -i: Herodot [wybitny grecki historyk z V w. p.n.e.]
Argivus, -a, -um: argiwski, z Argos [greckiego miasta na Peloponezie]
Cleobis, -itis: Kleobis [mityczny heros, syn kapłanki z Argos, brat Bitona]
Bito, -onis: Biton [mityczny heros, syn kapłanki z Argos, brat Kleobisa]
Trophonius, -i: Trofonios [mityczny budowniczy, brat Agamedesa]
Agamedes, -is: Agamedes [mityczny budowniczy, brat Trofoniosa]
Delphi, -orum: Delfy [świątynia i wyrocznia Apollina]

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany poniżej tekst łaciński.

Dwaj królowie Rzymu: Numa Pompiliusz i Tullus Hostiliusz

Succedit Romulo, primo Romanorum regi, Numa Pompilius. Ille populum suum sacra et caerimonias omnemque cultum deorum immortalium docuit, ille pontifices, augures ceteraque sacerdotia creavit et annum in duodecim menses dividit. Vi et iniuria Romani primum occupavisse imperium dicuntur, sed Numa rege iustitia et religione gubernari inceperunt. Numae successor Tullus Hostilius fuit, cui in honorem virtutis eius regnum datum est. Hic militarem disciplinam Romae condidit atque bello Albam Longam, Romae quamvis parentem, aemulam tamen vero, diruit. Numa pace, Tullus tamen bello egregius fuit.

[Florus, *Epitome de Tito Livio*, I, 1]

Objaśnienia:
Numa Pompilius, Numae Pompilii: Numa Pompiliusz [drugi legendarny król Rzymu, następca Romulusa, wybitny prawodawca]
Tullus Hostilius, Tulli Hostilii: Tullus Hostiliusz [trzeci legendarny król Rzymu, władca-wojownik]
Alba Longa, Albae Longae: Alba Longa [miasto założone przez potomków Eneasza, skąd wywodził się ród Romulusa]

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Kult pięknej królewny Psyche zagraża pozycji samej Wenus

Erant in quadam civitate rex et regina. Filia formosissima, quae Psyche vocabatur, iis erat. Puellae eius praecipua et praeclara pulchritudo nec exprimi nec proprie laudari sermone humano poterat. Multi denique civium et quoque advenae nonnulli, quos eximii spectaculi rumor congregabat, puellam prorsus deam Venerem venerabantur religiosis adorationibus. Deam neglegendam esse omnes dicebant: Paphum nemo, Cnidum ad conspectum Veneris nemo navigabat. Sacra eius praetereuntur, templa deformantur, caerimoniae negleguntur. Haec honorum caelestium immodica translatio ad cultum puellae mortalis Veneris vehementer incendit animos. Dixit dea: ista meos honores usurpabit; sed non longe illis gaudebit! Mox puellam pulchritudinis et honorum paenitebit!

(na podstawie: Apulejusz, *Metamorphoses*, IV, 28)

Objaśnienia:
Psyche, -es, f – Psyche [mityczna księżniczka słynna z urody];
Venus, -eris, f – Wenus [gr. Afrodyta, bogini miłości, najpiękniejsza spośród bogiń];
Paphus, -i – Pafos [miasto na Cyprze, ośrodek kultu Afrodyty/Wenus];
Cnidus, -i – Knidos, [miasto w Karii, ośrodek kultu Afrodyty/Wenus]
veneror,- ari, - atus sum – czcić
praetereo, -ire, -ii, -itum – pomijać, lekceważyć
puellam (...) paenitebit – dziewczyna pożałuje

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy, które mogą ulec zmianie):

a) Imperator a milite fatigato salutatus est.

.....

b) Poeta carmen novum de bello horribili scribet.

.....

2. Zamień na stronę czynną:

a) Urbs Romana a civibus bonis defenditur.

.....

b) A consule pio templa nova Minervae dedicata sunt.

.....

3. Obok form czasownika *moneo* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *iungo*:

a) monitae sunt .....

b) monete! .....

c) monuissem .....

d) monebitis .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Senex, cum mortem appropinquare ....., filios suos convocavit. (sentio)

b) Magistratus spectaculum parat, ut populum ..... (delecto)

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Post magnam victoriam Augustus imperii Romani principatum occupavit.

Viri docti dicunt .....

b) Legatus a senatu ad reginam Aegypti mittitur.

Constat .....

6. Przekształć zdanie, stosując składnię coniugatio periphrastica passiva:

Milites oppida inimicorum delere debent.

.....

7.Przekształć zdanie przy zastosowaniu składni dativus possessivus:

Tyrannus non habebat amicos.

.....

XXXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2016/2017 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Różnice religijne w świecie starożytnym

Nunc autem, si quis multas et varias gentes et urbes despicere et oculis collustrare possit, videat primum in illa incorrupta maxime gente Aegyptiorum, quae plurimorum saeculorum et eventorum memoriam litteris continet, bovem quendam putari deum, quem Apim Aegyptii nominant. Multaque alia portenta apud eosdem esse et cuiusque generis beluas consecratas numero deorum scimus. Deinde Graeciae sicut apud nos delubra magnifica humanis consecrata simulacris, quae Persae nefaria putaverunt. Eamque unam ob causam Xerxes inflammari Atheniensium fana iussisse dicitur, quod deos, quorum domus esset omnis hic mundus, inclusos parietibus contineri nefas esse duceret. Post autem cum Persis et Philippus, qui cogitavit, et Alexander, qui gessit, hanc bellandi causam inferebat, quod vellet Graeciae fana punire. Quae ne reficienda quidem Graeci putaverunt, ut esset posteris ante os documentum Persarum sceleris sempiternum. Quam multi, ut Tauri, ut rex Aegypti Busiris, ut Galli, ut Poeni, homines immolare et pium et diis immortalibus gratissimum esse duxerunt!

[cf. M. Tullius Cicero, *De re publica*, III, 14-15]

Objaśnienia:
Apis, -is (acc. sg *Apim*) – Apis [święty byk czczony w Egipcie]
Aegyptius, -ii – Egipcjanin
numerus -i – tu: duża ilość
Persa, -ae – Pers
Xerxes, -is – Kserkses [król perski w latach 486 – 465 p.n.e., inicjator wojny z Grekami w roku 480 p.n.e., podczas której doszło do spalenia Aten]
Philippus, -i – Filip [Filip II Macedoński, król Macedonii w latach 359 – 336 p.n.e.; jego plany ataku na Persję udaremniła śmierć]
Alexander, -i – Aleksander [Aleksander Wielki]
ante os – tu: przed oczyma
Taurus, -i – Taur [mieszkaniec Taurydy na Krymie]
Busiris, -idis – Buzyrys [mityczny król Egiptu]
Gallus, -i – Gall
Poenus, -i – Punijczyk, Fenicjanin

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - I ETAP

Przetłumacz na język polski podany niżej tekst łaciński:

Spotkanie Aleksandra i Hefajstiona z matką króla Dariusza

Rex Persarum Dareus ab Alexandro rege Macedonum pugna victus est. Post pugnam Alexander victor castra Darei visitavit. Omnium oculos animosque in se converterant captivae mater coniunxque Darei: una maiestate, altera pulchritudine excellens. Alexander tabernaculum earum cum Hephaestione amico carissimo intravit. Is, sicut aetate par erat Alexandro, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae, illum regem credentes, Persico more Hephaestionem veneratae sunt. Inde, errorem suum cognoscens, Darei mater advoluta est pedibus Alexandri; eam manu allevans rex: "Non erravisti", inquit, "regina: nam et hic Alexander est".

(na podstawie: Q. Curtius Rufus, *Historiae Alexandri Magni*, III, 12-13)

Objaśnienia:
Alexander, -dri – Aleksander [Aleksander III Wielki, król macedoński]
Macedo,-onis – Macedończyk
Dareus, -i – Dariusz [Dariusz III, król perski, przeciwnik Aleksandra]
Hephaestio, -onis – Hefajstion [towarzysz i najbliższy przyjaciel Aleksandra]
corporis habitus – tu: wygląd zewnętrzny, uroda

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu:

Kariera i upadek Koriolana

Rei publicae temporibus Romani multa bella contra Volscorum gentem gerebant. Dux Romanus, Gnaeus Marcius, captis Coriolis urbe Volscorum, Coriolanus dictus est. Ille, quia virtutis et pietatis erat exemplum, consul est designatus. Plebs tamen eum inimicum suum esse credidit. Nam Coriolanus frumentum magno pretio populo dandum curavit, ut plebs agros, non seditiones coleret. A tribuno plebis castigatus, ad Volscos concessit eosque adversus Romanos concitavit. Post multas victorias Volsci cum Coriolano ad ipsam urbem Romam castra posuerunt. Coriolanus nullis civium legationibus flectebatur; denique a matre et uxore sua motus, omisso bello ut traditor a Volscis occisus est.

(Na podstawie: Aureliusz Wiktor, *De viris illustribus urbis Romae*, XIX 1-5)

Objaśnienia:
Volsci, -orum – Wolskowie [plemię italskie zamieszkałe na południe od Lacjum; w okresie wczesnej republiki Rzymianie toczyli z Wolskami liczne wojny].
Gnaeus, -i Marcius, -i– Gneusz Marcjusz [legendarny wódz rzymski z okresu wczesnej republiki].
Corioli, - orum – Koriole [ważne miasto, należące do Wolsków].
Coriolanus, -i – Koriolan [przydomek nadany Gneuszowi Marcjuszowi na pamiątkę zdobycia przez niego Koriolów].

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy, które mogą ulec zmianie):

a) Puer amico fideli librum dabit.

.....

b) Nova domus filiae a matre visitatur.

.....

2. Zamień na stronę bierną:

a) Quintus poeta de puellis Graecis multa carmina composuit.

.....

b) Consules et praefecti exercitum Romanum in fines inimicorum ducunt.

.....

3. Obok form czasownika *amare* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *legere*:

a) amati sunt .....

b) amaris .....

c) amavistis .....

d) amat .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Caesar principes monet ne proelium ..... (committo)

b) Romulus, cum in his locis nihil praeter silvas ..... (esse), novam urbem aedificavit.

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Graeci perfidi equum in ora maritima construxerunt.

Poeta narrat .....

b) Opus difficile de rerum natura a philosopho scribitur.

..... scimus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Magister discipulos bonos laudare debet.

Discipuli .....

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Nautae magnificas naves habuerunt.

Magnificae .....

XXXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2015/2016 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Dzieje i poglądy Sekstusa Roscjusza z Amerii

Sextus Roscius municeps Amerinus fuit, cum genere et nobilitate et pecunia non modo sui municipii, verum etiam eius vicinitatis facile primus, tum gratia atque hospitiis hominum nobilissimorum florens. Nam cum Metellis, Serviliis, Scipionibus erat ei non modo hospitium, verum etiam domesticus usus et consuetudo. Itaque ex suis omnibus commodis hoc solum filio reliquit; nam patrimonium vi ereptum domestici praedones possident, fama et vita innocentis ab hospitibus amicisque paternis defenditur. Hic cum omni tempore nobilitatis fautor fuisset, tum hoc tumultu proximo, cum omnium nobilium dignitas et salus in discrimen veniret, praeter ceteros in ea vicinitate eam partem causamque opera, studio, auctoritate defendit. Etenim rectum putabat pro eorum honestate se pugnare, propter quos ipse honestissimus inter suos numerabatur. Postea quam victoria constituta est, cum proscriberentur homines atque ex omni regione caperentur ii, qui adversarii fuisse putabantur, erat ille Romae frequens atque in foro et in ore omnium cotidie versabatur, magis ut exsultare victoria nobilitatis videretur quam timere, ne quid calamitatis sibi accideret.

[cf. Marcus Tullius Cicero, *Pro Sexto Roscio Amerino*, 15-16]

Objaśnienia:
Sextus, -i Roscius, -i: Sekstus Roscjusz [zamożny mieszkaniec Amerii; Cyceron w mowie, z której pochodzi ten fragment, broni jego syna];
Amerinus, -a, -um: z Amerii [Ameria - miasto o statusie municypium, leżące w południowej Umbrii];
Metelli, -orum: Metellusowie [jeden z ważnych rodów rzymskich];
Servilii, -orum: Serwiliusze [jeden z ważnych rodów rzymskich];
Scipiones- um: Scypionowie [gałąź rodu Korneliuszów, jednej z ważnych rodzin rzymskich];
usus domesticus: tu: bliska znajomość, zażyłość;
domestici praedones: rabusie z rodziny [mowa o krewnych, którzy nieprawnie zagarnęli majątek Roscjusza po jego śmierci];
tumultus, -us: tu: problemy polityczne, polityczna zawierucha [mowa o proskrypcjach zarządzonych przez Sullę w r. 82 p.n.e.];

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - I ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu łacińskiego, w którym Oktawian August opowiada o swoich przewagach i sukcesach wojskowych.

Bella civilia externaque terra et mari toto in orbe terrarum saepe gessi. Victor omnibus petentibus civibus peperci. Bis triumphavi et appellatus sum viciens et semel imperator. In triumphis meis ducti sunt ante currum meum reges aut regum liberi novem. Dictaturam mihi delatam et a populo et a senatu non accepi. Post bella in templis ornamenta reposui, quae spoliatis templis inimici mei privatim possederant. Classis mea per Oceanum ab ostio Rheni ad solis orientis regionem et usque ad fines Cimbrorum navigavit. Meo iussu ducti sunt duo exercitus in Aethiopiam et in Arabiam et complura oppida capta sunt.

(Na podstawie: Oktawian August, *Res gestae divi Augusti*)

Objaśnienia:
peperci – 1 persona sg. ind. perf. act. od parco, parcere, peperci
viciens et semel – dwadzieścia jeden razy
delatam – Acc. sg. (f) partic. perf. pass. od defero, deferre, detuli, delatum
regio, -onis – tu: strona, kierunek
Rhenus, -i – Ren
Cimbri, -orum – Cymbrowie [plemię germańskie]
Aethiopia, -ae - Etiopia [Rzymianie często określali tą nazwą całą Afrykę]
Arabia, -ae - Arabia

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz na język polski fragment mowy Cycerona.

Chciwość i zbrodnie Oppianika

Voluit Oppianicus Sassiam in matrimonium ducere et id magno opere contendit; illa autem respondit se ab eis nuptiis abhorrere, quod haberet ille tres filios. Oppianicus pecuniam Sassiae concupivit et domo sibi quaerendum remedium existimavit. Eius filius, ex uxore Papia natus, in matris domo educabatur. Arcessit pater subito sine causa puerum, quod facere antea non solebat. Mater misera nihil mali suspicans filium mittit eoque ipso die puer ante noctem mortuus est. Dies nondum decem intercesserant cum alter Oppianici filius infans necatur. Itaque nubit Sassia Oppianico, laetanti iam animo. Et ut ceteri propter liberos pecuniae cupidiores esse solent, ita ille propter pecuniam filios amittere iucundum esse duxit.

(wg: Marek Tulliusz Cyceron, Pro Cluentio 27-28)

Objaśnienia:
Oppianicus, -i – Oppianik [znany z chciwości i bezwzględności obywatel miasta Larinum]
Sassia, -ae – Sassia [bogata rozwódka, o której rękę starał się Oppianicus]
Papia, -ae – Papia [poprzednia żona Oppianika]
arcesso, -ere, -ivi, -itum – wezwać, zaprosić
duco, -ere, duxi, ductum – w tekście występuje dwukrotnie, w różnych znaczeniach:
1) w związku frazeologicznym „in matrimonium ducere”
2) w znaczeniu: uważać, sądzić, uznawać

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształć z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy podlegają zmianie):

a) Miles strenuus pontem in fluvio construit.

.....

b) Templum deae a matrona cum filio visitatum est.

.....

2. Zamień na stronę bierną:

a) Hostes ducem Romanum fortissimum captaverunt

.....

b) Mox nos amicum nostrum fidelem videbimus.

.....

3. Obok form czasownika *videre* wpisz odpowiadające im gramatycznie formy czasownika *legere*:

a) visae sunt .....

b) videris .....

c) vidit .....

d) videbimus .....

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Adeo excellit ille virtutibus, ut Iustum eum homines …..... (appellare)

b) Cum Caesar …..... (esse) in Gallia, multi legati ad eum venerunt.

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Magistratus Romani saepe de legibus disputant.

Cicero tradit .....

b) Remus a Romulo fratre necatus est.

..... scimus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Discipulus Homeri opera legere debet.

Homeri opera .....

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Agricola parvum agrum habuit.

Parvus .....

XXXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2014/2015 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu Marka Tulliusza Cycerona.

Cyceron polemizuje z poglądem, że starość osłabia pamięć i zdolności intelektualne

At senectute memoria minuitur. Credo, nisi eam exerceas, aut etiam si sis natura tardior. Quid iuris consulti, quid pontifices, quid augures, quid philosophi senes, quam multa meminerunt! Manent ingenia senibus, modo permaneat studium et industria, neque ea solum in claris et honoratis viris, sed in vita etiam privata et quieta. Sophocles ad summam senectutem tragoedias fecit; quod propter studium cum rem neglegere familiarem videretur, a filiis in iudicium vocatus est, ut, quem ad modum nostro more male rem gerentibus patribus bonis interdici solet, sic illum quasi desipientem a re familiari removerent iudices. Tum senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat et proxime scripserat, Oedipum Coloneum, recitasse iudicibus quaesisseque, num illud carmen desipientis videretur. Quo recitato sententiis iudicum est liberatus. Possum nominare ex agro Sabino rusticos Romanos, vicinos et familiares meos, quibus absentibus numquam fere ulla in agro maiora opera fiunt, non de serendis, non de percipiendis, non de condendis fructibus. Quamquam in aliis minus hoc mirum est; nemo enim est tam senex qui se annum non putet posse vivere.

(cf. Marcus Tullius Cicero, *Cato Maior de senectute*, 21-24)

Objaśnienia:
Sophocles, -is - Sofokles [dramaturg ateński, żył ok. 497 ok. 405 p.n.e.]
Oedipus Coloneus - *Edyp w Kolonos* [tragedia Sofoklesa, powstała ok. 406 p.n.e.]
ager Sabinus - ziemie sabińskie [historyczny termin określający tereny obejmujące część Lacjum i Umbrii]

XXXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2013/2014 - III ETAP

Przetłumacz na język polski poniższy fragment tekstu łacińskiego, w którym Cyceron broni poety Archiasza, dowodząc jego prawa do posiadania rzymskiego obywatelstwa:

Quotiens ego hunc Archiam vidi, iudices, cum litteram scripsisset nullam, magnum numerum optimorum versuum dicere ex tempore! quotiens revocatum eandem rem dicere, commutatis verbis atque sententiis! Quae vero accurate cogitateque scripsisset, vidi ea sic probari, ut ad veterum scriptorum laudem perveniret. Hunc ego non diligam, non admirer, non omni ratione defendendum putem?

Atque sic a summis hominibus eruditissimisque accepimus, ceterarum rerum studia ex doctrinā et praeceptis et arte constare: poetam naturā ipsā valere, et mentis viribus excitari, et quasi divino quodam spiritu inflari. Quā re noster ille Ennius sanctos appellat poetas, quod quasi deorum aliquo dono atque munere commendati nobis esse videantur.

Sit igitur, iudices, sanctum apud vos, humanissimos homines, hoc poetae nomen, quod nulla umquam barbaria violavit. Saxa atque solitudines voci respondent, bestiae saepe immanes cantu flectuntur atque consistunt: nos, instituti rebus optimis, non poetarum voce moveamur? Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnaei vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt: permulti alii praeterea pugnant inter se atque contendunt. Ergo illi alienum, quia poeta fuit, post mortem etiam expetunt: nos hunc [= Archiam] vivum, qui et voluntate et legibus noster est, repudiabimus? praesertim cum omne olim studium atque omne ingenium contulerit Archias ad populi Romani gloriam laudemque celebrandam.

(cf.: M. Tullius Cicero, *Pro Archia poeta oratio* 18-19)

Objaśnienia:
Archias, -ae – Archiasz [Aulus Licinius Archias, grecki poeta osiadły w Rzymie, w roku 62 p.n.e. oskarżony o bezprawne uzyskanie obywatelstwa rzymskiego]
ex tempore – od razu, natychmiast, na poczekaniu
ad laudem pervenire – zyskać uznanie, zdobyć sławę
constare (ex aliqua re) – opierać się, polegać (na czymś)
Ennius, -i – Enniusz [Quintus Ennius, III/II w. p.n.e., poeta rzymski]
Homerus, -i – Homer
Colophonii, -orum – mieszkańcy Kolofonu [miasto w Azji Mn.], Kolofończycy
Chii, -orum – mieszkańcy Chios [wyspa na Morzu Egejskim]
Salaminii, -orum – mieszkańcy Salaminy, Salamińczycy
Smyrnaei, -orum – mieszkańcy Smyrny, Smyrneńczycy

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - I ETAP

Eumenes Cardianus vincebat omnes curā, vigilantiā, patientiā, calliditate et celeritate ingenii. Hic peradulescentulus ad amicitiam accessit Philippi, Amyntae filii, brevique tempore in intimam pervenit familiaritatem. Fulgebat enim iam in adulescentulo indoles virtutis. Itaque Philippus eum habuit ad manum scribae loco, quod multo apud Graios honorificentius est quam apud Romanos. Namque apud nos revera, sicut sunt, mercennarii scribae existimantur; at apud illos e contrario nemo ad id officium admittitur nisi honesto loco, et fide et industriā congnitā, quod necesse est omnium consiliorum eum esse participem. Hunc locum tenuit amicitiae apud Philippum annos septem. Illo interfecto eodem gradu fuit apud Alexandrum annos tredecim.

(Cornelius Nepos *Eumenes* 1*)*

Objaśnienia:
Eumenes Cardianus – Eumenes z Kardii, w IV w. p.n.e. rozpoczął karierę na dworze Filipa II, był jednym z dowódców wojsk Aleksandra Wielkiego
peradulescentulus, -i – młodziutki chłopak
Philippus, -i – Filip (Filip II, władca Macedonii, zwycięzca sił greckich pod Cheroneją w r. 338 p.n.e.)
Amyntas, -ae – Amyntas, ojciec Filipa II
locus, -i – w tekście użyte kilkakrotnie w znaczeniach:
1. funkcja, pozycja, stanowisko
2. stan, pochodzenie urodzenie

Graii (Grai) = Graeci
Alexander, -dri – Aleksander (Aleksander Wielki, syn Filipa II, jeden z największych wodzów starożytności)

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - II ETAP

CZĘŚĆ I: PRZEKŁAD

Przetłumacz tekst łaciński na język polski:

Labienus milites cohortatus, ut suae pristinae virtutis et secundissimorum proeliorum retinerent memoriam, dat signum proelii. Primo concursu ab dextro cornu, ubi septima legio constiterat, hostes pelluntur atque in fugam coniciuntur. Ab sinistro, quem locum duodecima legio tenebat, cum primi ordines hostium transifixi telis concidissent, tamen acerrime reliqui resistebant, nec dabat suspicionem fugae quisquam. Ipse dux hostium Camulogenus suis aderat atque eos cohortabatur. Incerto nunc etiam exitu victoriae, cum septimae legionis tribunis esset nuntiatum, quae in sinistro cornu gererentur, post tergum hostium legionem ostenderunt signaque intulerunt. Ne eo quidem tempore quisquam loco cessit, set circumventi omnes interfectique sunt. Eandem fortunam tulit Camulogenus.

(wg: C. Iulius Caesar, *Commnetarii de bello Gallico* VI 62)

Objaśnienia:
Labienus, -i – Labienus [Tytus Labienus, legat Cezara w czasie wojny galijskiej]
secundus, -a, -um – tu: pomyślny, udany, szczęśliwy
cum (w zdaniu: *cum primi ordines hostium transfixi telis concidissent*) – chociaż, pomimo że
Camulogenus, -i – Kamulogenus [wódz jednego z plemion celtyckich]
tribunus legionis – dowódca (trybun wojskowy) legionu
gero, -ere, gessi, gestum – tu w pass.: dziać się
signa inferre – ruszyć do ataku
ne ... quidem ... quisquam ... - nikt nawet nie ...
loco cedere – opuścić stanowisko, wycofać się, ustąpić

XXXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2012/2013 - II ETAP

CZĘŚĆ II: TEST GRAMATYCZNY

1. Przekształcić z liczby pojedynczej na mnogą (wszystkie wyrazy podlegające zmianie):

a) Cave canem!

……

b) Hic agricola fortis agrum suum arat et sementem facit.

……

2. Zamień na stronę czynną:

a) Hostis ferox a militibus nostris interfectus est.

……

b) Duces clari ab exercitu fideli laudabuntur.

……

3. Obok form czasownika *colĕre* wpisz odpowiadające im gramatyczne formy czasownika *habēre*:

a) coluerunt	……	c) cultus est	……
b) colemus	……	d) colis	……

4. Uzupełnij luki w zdaniach poprawną formą wyrazu podanego w nawiasie:

a) Cives in forum convenerunt, ut orationes …… (audire).

b) Helvetii reliquos Gallos virtute praecedunt, quod ferecotodiania praeliis cum Germanis …… (contendere).

5. Dokończ zdania, przekształcając zdanie wyjściowe w ACI:

a) Vergilius carmen de Aenea scripsit.

Traditum est ……

b) Legiones Romanae omnes barbaros vincere possunt.

…… putamus.

6. Dokończ zdanie przy zastosowaniu coniugatio periphrastica passiva:

Discipuli multos libros legere debent.

Multi libri ……

7. Dokończ zdanie przy zastosowaniu dativus possessivus:

Multos servos habebam.

Multi ……

XXX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2011/2012 - I ETAP

Epaminondas Thebanus natus erat genere honesto, pauper iam a maioribus relictus, eruditus autem sic ut nemo Thebanus magis. Nam et citharizare et cantare ad chordarum tonum doctus est a Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quam Damon aut Lamprus, quorum pervulgata sunt nomina. At philosopiae praeceptorem habuit Lysim Tarentinum, Pythagoreum. Cui quidem sic fuit deditus, ut adulescens tristem ac severum senem omnibus aequalibus suis in familiaritate anteposuerit. Postquam ephebus est factus et palaestrae dare operam coepit, non tam magnitudini virium servivit quam velocitati: illam enim ad athletarum usum, hanc ad belli utilitatem perinere existimabat. In armis vero plurimum studii consumebat. Ad hanc corporis firmitatem plura etiam animi bona accesserant.

(wg: Cornelius Nepos *Epaminondas 2-3)*

Objaśnienia:

Epaminondas, -ae – Epaminondas, wybitny polityk i wódz tebański żyjący na przełomie V/IV w. p.n.e.
Thebanus, -i – Tebańczyk, obywatel Teb
tonus, -i – tu: dźwięk, ton
Dionysius, -ii; Damon, -onis; Lamprus, -i – Dionizjusz, Damon, Lampros, imiona słynnych w starożytności muzyków
Lysis, -idis Tarentinus, -i (tu: **Lysim** = **Lysidem**) – Lysis (lub Lysides) z Tarentu
Pythagoreus, -i – pitagorejczyk, wyznawca/znawca filozofii Pitagorasa
ephebus, -i – młodzieniec (w wieku zdatnym do służby wojskowej)
factus est – od czasownika fio, fieri, factus sum w znaczeniu "stawać się (kimś)"
palaestra, -ae – palestra, miejsce odbywania ćwiczeń fizycznych, ćwiczenia fizyczne, trening sportowy
servire – tu: gorliwie dbać, starać się (o coś), poświęcać szczególny wysiłek (czemuś)
athletarum usus – zastosowanie (użyteczność) w sporcie, zawodach sportowych
belli utilitas – przydatność (pożytek, zastosowanie) w wojnie
pertinere – tu: mieć związek (z czymś), dotyczyć (czegoś), mieć znaczenie (dla czegoś)
consumere – tu: poświęcać, przeznaczać, pożytkować, łożyć

XXIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2010/2011 - I ETAP

De responso Pythiae et consilio Themistoclis

Nam cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea habuit quisquam, Athenienses miserunt Delphos consultum, quidnam facerent de rebus suis. Deliberantibus Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent. Id responsum quo valeret cum intellegeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent: eum enim a deo significari murum ligneum. Tali consilio probato addunt ad superiores totidem naves triremes suaque omnia, quae moveri poterant, partim Salamina partim Troezena deportant: arcem sacerdotibus paucisque maioribus natu ac sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Themistocles II 4-8*

Objaśnienia:

Pythia, -ae *f.*: pytia, kapłanka Apollina w Delfach, która udzielała przepowiedni.
Themistocles, -is *m.*: Temistokles, ateński mąż stanu. Doprowadził do zwycięstwa nad wojskami perskimi Kserksesa w roku 480 p.n.e. w bitwie morskiej pod Salaminą.
Xerxes, -is *m.*: Kserkses, król perski, który zorganizował trzeci najazd na Grecję w latach 480-478. Poniósł klęskę w bitwach pod Salaminą i pod Platejami.
Europa, -ae *f.*: Europa
Athenienses, -ium *m.*: Atheńczycy
Delphi, -orum *m.*: Delfy, miasto greckiej w Fokidzie, siedziba słynnej wyroczni Apollina.
ad superiores: do wyżej (wcześniej) wymienionych.
Apollo, -inis *m.*: Apollo, jako bóg wróżb i wyroczni odbierał cześć w Delfach.
Salamis, -inis (acc. **Salamina**) *f.*: Salamina, wyspa w pobliżu Attyki
Troezen, -enis (acc. **Troezena**) *f.*: Trojdzena, miasto w Argolidzie.

XXVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2009/2010 - I ETAP

De Marco Catone

Marcus Cato in omnibus rebus singulari fuit industria: nam et agricola sollers et peritus iuris consultus et magnus imperator et probabilis orator et cupidissimus litterarum fuit. Quarum studium etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperiri possit neque de Graecis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. Ab adulescentia confecit orationes. Senex historias scribere instituit. Earum sunt libri septem. Primus continet res gestas regum populi Romani, secundus et tertius unde quaeque civitas orta sit Italica, ob quam rem omnes *Origines* videtur appellasse.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, M. Cato III 1-3*

Objaśnienia:

Marcus Porcius Cato: Marek Porcjusz Katon (234-149 p.n.e.), wybitny rzymski mąż stanu i mówca, zwolennik starorzymskiej prostoty obyczajów, wróg kultury greckiej i jej zwolenników, znany i ceniony również jako pisarz. Był autorem pierwszego w literaturze rzymskiej dzieła historycznego opowiadającego dzieje Rzymu zatytułowanego *Origines* (*Początki*). Tytuł dzieła, według Neposa, wziął nazwę od opisu początków (łac. *Origines*) miast italskich zamieszczeonego przez Katona w drugiej i trzeciej księdze Origines.
Graecus, -a, -um: grecki, dotyczący Grecji
Italicus, -a, um: italski, dotyczący Italii.
Romanus, -a, -um: rzymski.

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - I ETAP

De Iphicrate

Iphicrates Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit, nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellabantur), ut ad motus concursusque essent leviores, hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Iphicrates I 1-4*

Objaśnienia:

Iphicrates, -is *m.*: Ifikrates, dowódca wojsk ateńskich. Żył na przełomie w. V/IV p.n.e. Zmarł w roku 353 p.n.e.
Atheniensis, -is *m.*: Ateńczyk
culpa = culpa sua

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - II ETAP

Marcus Petronius, legionis centurio, cum portam excidere conatus esset, a multitudine oppressus ac sibi desperans multis iam vulneribus acceptis manipularibus suis, qui illum secuti erant, "Quoniam," inquit, "me una vobiscum servare non possum, vestrae quidem certe vitae prospiciam, quos cupiditate gloriae adductus in periculum deduxi. Vos data facultate vobis consulite." Simul in medios hostes irrupit duobusque interfectis reliquos a porta paulum summovit. Conantibus auxiliari suis "Frustra," inquit, "meae vitae subvenire conamini, quem iam sanguis viresque deficiunt. Proinde abite, dum est facultas, vosque ad legionem recipite." Ita pugnans post paulum concidit ac suis saluti fuit.

C. Iulius Caesar, *De bello Gallico* VII 50 4-6

XXVII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2008/2009 - III ETAP

Nullum igitur vitium taetrius est, ut eo, unde digressa est, referat se oratio, quam avaritia, praesertim in principibus et rem publicam gubernantibus. Habere enim quaestui rem publicam non modo turpe est, sed sceleratum etiam et nefarium. Itaque, quod Apollo Pythius oraclum edidit, Spartam nulla re alia nisi avaritia esse perituram, id videtur non solum Lacedaemoniis, sed etiam omnibus opulentis populis praedixisse. Nulla autem re conciliare facilius benivolentiam multitudinis possunt ii, qui rei publicae praesunt, quam abstinentia et continentia.

Qui vero se populares volunt ob eamque causam aut agrariam rem temptant, ut possessores pellantur suis sedibus, aut pecunias creditas debitoribus condonandas putant, labefactant fundamenta rei publicae, concordiam primum, quae esse non potest, cum aliis adimuntur, aliis condonantur pecuniae, deinde aequitatem, quae tollitur omnis, si habere suum cuique non licet. Id enim est proprium, ut supra dixi, civitatis atque urbis, ut sit libera et non sollicita suae rei cuiusque custodia.

Atque in hac pernicie rei publicae ne illam quidem consequuntur, quam putant, gratiam. Nam cui res erepta est, est inimicus; cui data est, etiam dissimulat se accipere voluisse et maxime in pecuniis creditis occultat suum gaudium, ne videatur non fuisse solvendo. At vero ille, qui accipit iniuriam, et meminit et prae se fert dolorem suum, nec, si plures sunt ii, quibus inprobe datum est, quam illi, quibus iniuste ademptum est, idcirco plus etiam valent. Non enim numero haec iudicantur, sed pondere. Quam autem habet aequitatem, ut agrum multis annis aut etiam saeculis ante possessum qui nullum habuit habeat, qui autem habuit amittat?

M.T. Cicero *De Officiis* II, 77-79

XXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2007/2008 - I ETAP

De virtutibus Epaminondae.

Epaminondas erat modestus, prudens, gravis, temporibus sapienter utens, peritus belli, fortis manu, animo maximo, adeo veritatis diligens, ut ne ioco quidem mentiretur, idem continens, clemens patiensque admirandum in modum, non solum populi, sed etiam amicorum ferens iniurias, in primis commissa celans, quodque interdum non minus prodest quam diserte dicere, studiosus audiendi: ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Itaque cum in circulum venisset, in qou aut de re publica disputaretur aut de philosophia sermo haberetur, numquam inde prius discessit, quam ad finem sermo esset adductus. Paupertatem adeo facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ceperit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas III 1-4*

Objaśnienia:

consuerunt = consueverunt

XXVI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2007/2008 - II ETAP

De druidibus.

Druides a bello abesse consuerunt neque tributa una cum reliquis pendunt. Militiae vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis excitati praemiis et sua sponte multi in disciplinam coveniunt et a parentibus propinquisque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque annos nonnulli vicenos in disciplina permanent. Neque fas esse existimant ea litteris mandare, cum in reliquis fere rebus, publicis privatisque rationibus, Graecis utantur litteris. Id mihi duabus de causis instituisse videntur, quod neque in vulgus disciplinam efferi velint neque eos, qui discunt, litteris confisos minus memoriae studere, quod fere plerisque accidit, ut praesidio litterarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant.

C. Iulius Caesar *Bellum Gallicum, lib. VI cap. 14, 1-4*

Objaśnienia:

consuerunt = consueverunt
druides, -um m. – druidowie (kapłani Gallów)
Graecus, -a, -um – grecki

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - I ETAP

De virtutibus Epaminondae.

Epaminondas studiosus audiendi erat: ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Paupertatem adeo facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ceperit. Amicorum in se tuendo caruit facultatibus, fide ad alios sublevandos saepe sic usus est, ut iudicari possit omnia ei cum amicis fuisse communia. Nam cum aut civium suorum aliquis ab hostibus esset captus aut virgo amici nubilis, quae propter paupertatem collocari non posset, amicorum consilium habebat et, quantum quisque daret, pro facultatibus imperabat. Eamque summam cum fecerat, priusquam acciperet pecuniam, adducebat eum, qui quaerebat, ad eos, qui conferebant, eique ut ipsi numerarent, faciebat, ut ille, ad quem ea res perveniebat, sciret, quantum cuique deberet.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas III 4-6*

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - II ETAP

Sine amicitia vitam esse nullam

Una est enim amicitia in rebus humanis, de cuius utilitate omnes uno ore consentiunt. Quamquam a multis virtus ipsa contemnitur et venditatio quaedam atque ostentatio esse dicitur; multi divitias despiciunt, quos parvo contentos tenuis victus cultusque delectat; honores vero, quorum cupiditate quidam inflammantur, quam multi ita contemnunt, ut nihil inanius, nihil esse levius existiment! itemque cetera, quae quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt qui pro nihilo putent; de amicitia omnes ad unum idem sentiunt, et ii qui ad rem publicam se contulerunt, et ii qui rerum cognitione doctrinaque delectantur, et ii qui suum negotium gerunt otiosi, postremo ii qui se totos tradiderunt voluptatibus, sine amicitia vitam esse nullam, si modo velint aliqua ex parte liberaliter vivere.

M.T. Cicero *Laelius De Amicitia [86]*

Objaśnienia:

uno ore – jednym głosem, jednomyślnie
pro nihilo putare – mieć za nic, uważać za nic
omnes an unum – wszyscy co do jednego

XXV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2006/2007 - III ETAP

Res urbanas maiores esse quam bellicas

Sed cum plerique arbitrentur res bellicas maiores esse quam urbanas, minuenda est haec opinio. Multi enim bella saepe quaesiverunt propter gloriae cupiditatem, atque id in magnis animis ingeniisque plerumque contingit, eoque magis, si sunt ad rem militarem apti et cupidi bellorum gerendorum; vere autem si volumus iudicare multae res extiterunt urbanae maiores clarioresque quam bellicae.

Quamvis enim Themistocles iure laudetur et sit eius nomen quam Solonis illustrius citeturque Salamis clarissimae testis victoriae, quae anteponatur consilio Solonis ei, quo primum constituit Areopagitas, non minus praeclarum hoc quam illud iudicandum est. Illud enim semel profuit, hoc semper proderit civitati; hoc consilio leges Atheniensium, hoc maiorum instituta servantur. Et Themistocles quidem nihil dixerit, in quo ipse Areopagum adiuverit, at ille vere [a] se adiutum Themistoclem; est enim bellum gestum consilio senatus eius, qui a Solone erat constitutus.

Licet eadem de Pausania Lysandroque dicere, quorum rebus gestis quamquam imperium Lacedaemoniis partum putatur, tamen ne minima quidem ex parte Lycurgi legibus et disciplinae conferendi sunt; quin etiam ob has ipsas causas et parentiores habuerunt exercitus et fortiores.

M.T. Cicero *De Officiis* (Liber Primus, 74-76)

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - I ETAP

De abstinentia Epaminondae.

Temptata autem eius est abstinentia a Diomedonte Cyziceno. Namque is rogatu Artaxerxis regis Epaminondam pecunia corrumpendum susceperat. Hic magno cum pondere auri Thebas venit et Micythum adulescentulum quinque talentis ad suam perduxit voluntatem, quem tum Epaminondas plurimum diligebat. Micythus Epaminondam convenit et causam adventus Diomedontis ostendit. At ille Diomedonti coram 'Nihil' inquit 'opus pecunia est. Nam si rex ea vult, quae Thebanis sunt utilia, gratis facere sum paratus; sin autem contraria, non habet auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias accipere nolo pro patriae caritate.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Epaminondas IV 1-3*

Objaśnienia:

temptata - na olimpiadzie było "tentata"
abstinentia, ae f - niesprzedajność, uczciwość
Epaminondas, ae m - Epaminondas, wybitny polityk i dowódca tebański
Diomedon, ontis m - Diomedon z Kyzikos
Cyzicenus 3, pochodzący z miasta Kizikos
rogatu - na prośbę
Artaxerxes, is m - Artakserkses Mnemon, król perski
pecunia corrupendum susceperat - podjął się przekupienia
Thebae, arum f - Teby, miasto w Beocji
Micythus, i m - Mitykos, ulubieniec Epaminondasa
Thebani, orum m - Tebańczycy, mieszkańcy Teb

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - II ETAP

De simulacro Dianae in Sicilia.

Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, iudices, quod ab Aenea fugiente a Troia atque in haec loca veniente conditum esse demonstrant. Itaque Segestani non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano coniunctos esse arbitrantur. Hoc quondam oppidum, cum illa civitas cum Poenis suo nomine ac sua sponte bellaret, a Carthaginiensibus vi captum atque deletum est, omniaque quae ornamento urbi esse possent Carthaginem sunt ex illo loco deportata.

Fuit apud Segestanos ex aere Dianae simulacrum, cum summa atque antiquissima praeditum religione tum singulari opere artificioque perfectum. Hoc translatum Carthaginem locum tantum hominesque mutarat, religionem quidem pristinam conservabat; nam propter eximiam pulchritudinem etiam hostibus digna quam sanctissime colerent videbatur.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*

Objaśnienia:

Troia, ae f - Troja
Aeneas, ae m - Eneasz
Poenus, i m - Punijczyk
Segestanus, i m - mieszkaniec Segesty
Carthageniensis, is m - Kartagińczyk
Carthago, inis f - Kartagina
Diana, ae f - Diana, bogini rzymska
simulacrum, i n - posąg
Sicilia, ae f - Sycylia

XXIV OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2005/2006 - III ETAP

Quomodo Verres astrologus novus factus est.

Cephaloedi mensis est certus, quo mense sacerdotem maximum creari oporteat. Etat eius honoris cupidus Artemo quidam, Climachias cognomine, homo sane locuples et domi nobilis. Sed is fieri nullo modo poterat si Herodotus quidam adesset: ei locus ille atque honos in illum anuum ita deberi putabatur ut ne Climachias quidem contra diceret. Res ad istum defertur et istius more deciditur: toreumata sane nota et pretiosa auferuntur. Herodotus Romae erat; satis putabat se ad comitia tempore venturum si pridie venisset. Iste, ne aut alio mense ac fas erat comitia haberentur, aut Herodoto praesenti honos adimeretur, id quod iste non laborabat, Climachias minime volebat, (...) excogitat, inquam, quem ad modum mense illo legitimo comitia haberentur nec tamen Herodotus adesse posset.

Est consuetudo Siculorum ceterorumque Graecorum, quod suos dies mensisque congruere volunt cum solis lunaeque ratione, ut non numquam, si quid discrepet, eximant unum aliquem diem aut summum biduum ex mense, quos illi exaeresimos dies nominant; item non numquam uno die longiorem mensem faciunt aut biduo. Quae cum iste cognosset novus astrologus, qui non tam caeli rationem quam caelati argenti duceret, eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumque mensem hoc modo ut, quo die verbi causa esse oporteret Idus lanuarias, is eo die Kalendas Martias proscribi iuberet: itaque fit omnibus recusantibus et plorantibus. Dies is erat legitimus comitiis habendis.

Eo modo sacerdos Climachias renuntiatus est.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*

Objaśnienia:

Cephaloedium, i n - Kefalodium, miasto na Sycylii
Artemo, inis Climachias, ae m - Artemon Klimachiasz
Herodotus, i m - Herodot
Siculus, i m - Sycylijczyk, mieszkaniec Sycylii
Graecus, i m - Grek, mieszkaniec Grecji
iste ovus astrologus - cynicznie o Werresie
Iste, ne aut alio mense - "iste" odnosi się do Werresa
cognosset = cognovisset
summum - tłumacz: co najwyżej

XXIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2004/2005 – I ETAP

De signis in sacrario Cai Hei.

Alcibiades, Cliniae filius, Atheniensis. In hoc, quid natura efficere possit, videtur experta. Constat enim inter omnes, qui de eo memoriae prodiderunt, nihil illo fuisse excellentius vel in vitiis vel in virtutibus. Natus in amplissima civitate summo genere, omnium aetatis suae multo formosissimus, ad omnes res aptus consiliique plenus - namque imperator fuit summus et mari et terra, disertus, ut in primis dicendo valeret, quod tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei [dicendo] posset resistere -, dives; cum tempus posceret, laboriosus, patiens; liberalis, splendidus non minus in vita quam victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime serviens: idem, simulac se remiserat neque causa suberat, quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur, ut omnes admirarentur in uno homine tantam esse dissimilitudinem tamque diversam naturam.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Alcibiades I 1-4*

XXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2003/2004 – I ETAP

De signis in sacrario Cai Hei.

Verum ut ad illud sacrarium redeam, signum erat hoc quod dico Cupidinis e marmore, ex altera parte Hercules egregie factus ex aere. Is dicebatur esse Myronis, ut opinor, et certe. Item ante hos deos erant arulae, quae cuivis religionem sacrari significare possent. Erant aenea duo praeterea signa, non maxima verum eximia venustate, virginali habitu atque vestitu, quae manibus sublatis sacra quaedam more Atheniensium virginum reposita in capitibus sustinebant; Canephoroe ipsae vocabantur; sed earum artificem—quem? quemnam? recte admones—Polyclitum esse dicebant. Messanam ut quisque nostrum venerat, haec visere solebat; omnibus haec ad visendum patebant cotidie; domus erat non domino magis ornamento quam civitati.

M.T. Cicero *in Verrem actio II liber IV*, *5*

Uwagi ogólne: Tekst jest urywkiem mowy Cycerona przeciw Werresowi, namiestnikowi Sycylii w latach 73 - 71 p.n.e., oskarżonemu o zdzierstwa i okrucieństwa wobec mieszkańców wyspy. W księdze czwartej mowy opisał Cyceron rabunek dzieł sztuki przez Werresa - stąd w tekście czas przeszły, np. "signum erat:, "erant aenea... signa", itp.

Objaśnienia:

signum, -i – posąg, rzeźba, figura
Caius Heius – Gajusz Hejusz, współczesny Cyceronowi mieszkaniec Sycylijskiego miasta Messyny, właściciel okazałego domu, w którym miał kapliczkę ozdobioną posągami znakomitych rzeźbiarzy greckich
Kupido, -inis – Kupidyn, syn Wenery, bożek miłości
Herkules, -is – Herkules, mityczny bohater grecki, syn Zeusa i Alkmeny
Myro, -onis – Myron, sławny rzeźbiarz grecki. Żył w V wieku p.n.e.
arula, -ae – mały ołtarz, ołtarzyk
Atheniensis, -is – ateński
Canephoroe (*pl. f)* – kanefory, dziewczęta niosące na głowach w czasie procesji kosze ze świętościami
Polyclitus, -i – Poliklet, sławny rzeźbiarz grecki. Żył w V wieku p.n.e.
Messana, -ae – Messyna, miasto na Sycylii.
ornamento esse alicui – być czyjąś ozdobą.

XXII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2003/2004 – II ETAP

De Marco Porcio Catone.

Omnes patricios plebeiosque nobilissimarum familiarum M. Porcius longe anteibat. In hoc uiro tanta uis animi ingeniique fuit, ut quocumque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus fuisse uideretur. Nulla ars neque priuatae neque publicae rei gerendae ei defuit; urbanas rusticasque res pariter callebat. Ad summos honores alios scientia iuris, alios eloquentia, alios gloria militaris prouexit: huic uersatile ingenium sic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcumque ageret: in bello manu fortissimus multisque insignibus clarus pugnis, idem postquam ad magnos honores peruenit, summus imperator, idem in pace, si ius consuleres, peritissimus, si causa oranda esset, eloquentissimus, nec is tantum, cuius lingua uiuo eo uiguerit, monumentum eloquentiae nullum exstet: uiuit immo uigetque eloquentia eius sacrata scriptis omnis generis.

T. Livius *Ab Urbe condita liber, XXXIX 40*

Objaśnienia:

Marcus Porcius Cato - Marek Porcjusz Katon (231 - 149 p.n.e.), wybitny rzymski mąż stanu i mówca, znany i ceniony również jako pisarz. Był zwolennikiem starorzymskiej prostoty i obyczajów, wrogiem kultury greckiej i jej zwolenników.
facturus fuisse - w następniku okresu nierzeczywistego (modus irrealis), po przejściu w składnię *accusativus cum infinitivo* coniunctivus plusquamperfecti oddaje infinitivus perfecti koniugacji omownej czynnej na -urus fuisse.
versatilis, -is, -e_- obrotny, zręczny, wszechstronny, żywy (o umyśle).
causam orare - bronić sprawy

XXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2002/2003 - I ETAP

De latrociniis et hospitalitate apud Germanos

Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines cuiusque civitatis fiunt, atque ea iuventutis exercendae ac desidiae minuendae causa fieri praedicant. Atque ubi quis ex principibus in concilio dixit se ducem fore, qui sequi velint, profiteantur, consurgunt ei qui et causam et hominem probant suumque auxilium pollicentur atque ab multitudine collaudantur: qui ex his secuti non sunt, in desertorum ac proditorum numero ducuntur, omniumque his rerum postea fides derogatur. Hospitem violare fas non putant; qui quacumque de causa ad eos venerunt, ab iniuria prohibent, sanctos habent, hisque omnium domus patent victusque communicatur.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 23, 6-9*

Objaśnienia:

se ducem fore = se ducem futurum esse

XXI OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2002/2003 - II ETAP

De generibus epistularum.

Cicero s.d. Caio Curioni.

Epistularum genera multa esse non ignoras sed unum illud certissimum, cuius causa inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentis si quid esset quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset. Huius generis litteras a me profecto non exspectas. Tuarum enim rerum domesticos habes et scriptores et nuntios, in meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt epistularum genera duo, quae me magno opere delectant, unum familiare et iocosum, alterum severum et grave. Utro me minus deceat uti non intellego. Iocerne tecum per litteras? Civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? Quid est quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem nisi de re publica?

Vale.

M.T. Cicero *Epistulae ad familiares, liber II ep.4*

Objaśnienia:

List adresowany do Gajusza Skribiniusza Kuriona Cyceron napisał w Rzymie w roku 53 a.Ch.n. Przytoczony urywek, w którym autor popisuje się znajomością teorii pisania listów, stanowił wstęp do części dalszej, tutaj pominiętej, gdzie zostały poruszone bieżące sprawy polityczne.

Caius Scribonius Curio - Gajusz Skriboniusz Kurion, polityk rzymski, przyjaciel Cycerona, zaciekły wróg Cezara.
interest - zależy komuś, obchodzi kogoś, interesuje kogoś z gen. rzeczy lub osoby (np. ipsorum abstinentium interesset); zaimki osobowe lub dzierżawcze łączą się z tym czasownikiem w ablativie (np. nostra interesset)
uti - infinitivus praesentis od czasownika utor, uti, usus sum; tutaj zależny od deceat.

XX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2001/2002 - I ETAP

De deis Gallorum.

Deorum maxime Mercurium colunt. Huius sunt plurima simulacra: hunc omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. Post hunc Apollinem et Martem et Iovem et Minervam. De his eandem fere, quam reliquae gentes, habent opinionem: Apollinem morbos depellere, Minervam operum atque artificiorum initia tradere, Iovem imperium caelestium tenere, Martem bella regere. Huic, cum proelio dimicare constituerunt, ea quae bello ceperint plerumque devovent: cum superaverunt, animalia capta immolant reliquasque res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exstructos tumulos locis consecratis conspicari licet; neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet, gravissimumque ei rei supplicium cum cruciatu constitutum est.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 17, 1-5*

Objaśnienia:

Mercurius, i m - Merkury
Mars, tis m - Mars
Apollo, inis m - Apollo
Iuppiter, Iovis, Iovi, Iovem, Iove, Iuppiter! m - Jowisz
Minerva, ae f - Minerwa

XIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2000/2001 - II ETAP

De Germanorum moribus.

[Germani] Agri culturae non student, maiorque pars eorum victus in lacte, caseo, carne consistit. Neque quisquam agri modum certum aut fines habet proprios; sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, qui una coierunt, quantum et quo loco visum est agri attribuunt atque anno post alio transire cogunt. Eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agricultura commutent; ne latos fines parare studeant, potentioresque humiliores possessionibus expellant; ne accuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificent; ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur; ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari videat.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 22, 1-4*

Objaśnienia:

anno post = proximo anno
alio = alium in locum
Germani, orum m - Germanowie
agri cultura = agricultura

XVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1999/2000 - I ETAP

De Iphicrate

Iphicrates Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit, nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellabantur), ut ad motus concursusque essent leviores, hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Iphicrates I 1-4*

Objaśnienia:

Iphicrates, -is *m.*: Ifikrates, dowódca wojsk ateńskich. Żył na przełomie w. V/IV p.n.e. Zmarł w roku 353 p.n.e.
Atheniensis, -is *m.*: Ateńczyk
culpa = culpa sua

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - I ETAP

De Pelopida

Magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae; sed profecto numquam tam ab tenui initio tantae opes sunt profligatae. Nam duodecim adulescentuli coierunt ex iis, qui exsilio erant multati, cum omnino non essent amplius centum, qui tanto se offerrent periculo. Qua paucitate percussa est Lacedaemoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt, qui principes erant totius Graeciae; quorum imperii maiestas, neque ita multo post, Leuctrica pugna ab hoc initio perculsa concidit. Illi igitur duodecim, quorum dux erat Pelopidas, cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente caelo Thebas possent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quo minore suspicione facerent iter. Qui cum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, domum Charonis deverterunt, a quo et tempus et dies erat datus.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Pelopidas II 3-5*

Objaśnienia:

Pelopidas, ae m - Tebańczyk, przywódca demokracji w Tebach w IV w. a.Ch.n. po zamachu oligarchicznym przebywał w Atenach, stamtąd wrócił do Teb na czele dwunastu młodzieńców w celu przywrócenia demokracji.
Cahon, is m - obywatel Teb, współczesny Pelopidasowi.

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - II ETAP

Ubi Caesar castra posuerit.

Postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se venire vidit neque iam longe abesse ab iis quos miserat exploratoribus et ab Remis cognovit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturavit atque ibi castra posuit. Quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae erant tuta ab hostibus reddebat et commeatus ab Remis reliquisque civitatibus ut sine periculo ad eum portari possent efficiebat. In eo flumine pons erat. Ibi praesidium ponit et in altera parte fluminis Q. Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit; castra in altitudinem pedum XII vallo fossaque duodeviginti pedum muniri iubet.

C. Iulius Caesar *De bello Gallico* II 5, 4-6

Objaśnienia:

Belga, ae m - Belg, mieszkaniec belgii
Remi, orum m - naród w Galii Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Rhemis
Axona, ae m - rzeka w Galii Lugduńskiej

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - III ETAP

Quantum apud antiquos Romanos ius iurandum valeat.

Luciuo Manlio Auli filio, cum dictator fuisset, Marcus Pomponius tribunus plebis diem dixit, quod is paucos sibi dies ad dictaturam gerendam addidisset; criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab hominibus relegasset et ruri habitare iussisset. Quod cum audivisset adulescens filius negotium exhiberi patri, accurisse Romam et cum primo luci Pomponii domum venisse dicitur. Cui cum esset nuntiatum, qui illum iratum allaturum ad se aliquid contra patrem arbitraretur, surrexit e lectulo remotisque arbitris ad se adulescentem iussit venire. At ille, ut ingressus est, confestim gladium destrinxit iuravitque se illum statim interfecturum, nisi ius iurandum sibi dedisset se patrem missum esse facturum. Iuravit hoc terrore coactus Pomponius; rem ad populum detulit, docuit, cur sibi causa desistere necesse esset, Manlium missum fecit. Tantum temporibus illis ius iurandum valebat.

M.T. Cicero *De officiis* III, 112

Objaśnienia:

Cum primo luci = prima luce
Lucius Manlius Capitolinus - syn Aulusa, dyktator w 363r a.Ch.n.
Marcus Pomponius - trybun ludowy w tych czasach
Torquatus - przydomek od torques - łańcuch na szyję, nadano go rodowi Manliuszów

XX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2001/2002 - I ETAP

De deis Gallorum.

Deorum maxime Mercurium colunt. Huius sunt plurima simulacra: hunc omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum ducem, hunc ad quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. Post hunc Apollinem et Martem et Iovem et Minervam. De his eandem fere, quam reliquae gentes, habent opinionem: Apollinem morbos depellere, Minervam operum atque artificiorum initia tradere, Iovem imperium caelestium tenere, Martem bella regere. Huic, cum proelio dimicare constituerunt, ea quae bello ceperint plerumque devovent: cum superaverunt, animalia capta immolant reliquasque res in unum locum conferunt. Multis in civitatibus harum rerum exstructos tumulos locis consecratis conspicari licet; neque saepe accidit, ut neglecta quispiam religione aut capta apud se occultare aut posita tollere auderet, gravissimumque ei rei supplicium cum cruciatu constitutum est.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 17, 1-5*

Objaśnienia:

Mercurius, i m - Merkury
Mars, tis m - Mars
Apollo, inis m - Apollo
Iuppiter, Iovis, Iovi, Iovem, Iove, Iuppiter! m - Jowisz
Minerva, ae f - Minerwa

XIX OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 2000/2001 - II ETAP

De Germanorum moribus.

[Germani] Agri culturae non student, maiorque pars eorum victus in lacte, caseo, carne consistit. Neque quisquam agri modum certum aut fines habet proprios; sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus cognationibusque hominum, qui una coierunt, quantum et quo loco visum est agri attribuunt atque anno post alio transire cogunt. Eius rei multas adferunt causas: ne adsidua consuetudine capti studium belli gerendi agricultura commutent; ne latos fines parare studeant, potentioresque humiliores possessionibus expellant; ne accuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificent; ne qua oriatur pecuniae cupiditas, qua ex re factiones dissensionesque nascuntur; ut animi aequitate plebem contineant, cum suas quisque opes cum potentissimis aequari videat.

C.I. Caesar *De bello Gallico VI 22, 1-4*

Objaśnienia:

anno post = proximo anno
alio = alium in locum
Germani, orum m - Germanowie
agri cultura = agricultura

XVIII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1999/2000 - I ETAP

De Iphicrate

Iphicrates Atheniensis non tam magnitudine rerum gestarum quam disciplina militari nobilitatus est. Fuit enim talis dux, ut non solum aetatis suae cum primis compararetur, sed ne de maioribus natu quidem quisquam anteponeretur. Multum vero in bello est versatus, saepe exercitibus praefuit, nusquam culpa male rem gessit, semper consilio vicit tantumque eo valuit, ut multa in re militari partim nova attulerit, partim meliora fecerit. Namque ille pedestria arma mutavit. Cum ante illum imperatorem maximis clipeis, brevibus hastis, minutis gladiis uterentur, ille e contrario peltam pro parma fecit (a quo postea peltastae pedites appellabantur), ut ad motus concursusque essent leviores, hastae modum duplicavit, gladios longiores fecit.

Cornelius Nepos *De viris illustribus,* ed. P. K. Marshall, *1991, Iphicrates I 1-4*

Objaśnienia:

Iphicrates, -is *m.*: Ifikrates, dowódca wojsk ateńskich. Żył na przełomie w. V/IV p.n.e. Zmarł w roku 353 p.n.e.
Atheniensis, -is *m.*: Ateńczyk
culpa = culpa sua

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - I ETAP

De Pelopida

Magnae saepe res non ita magnis copiis sunt gestae; sed profecto numquam tam ab tenui initio tantae opes sunt profligatae. Nam duodecim adulescentuli coierunt ex iis, qui exsilio erant multati, cum omnino non essent amplius centum, qui tanto se offerrent periculo. Qua paucitate percussa est Lacedaemoniorum potentia. Hi enim non magis adversariorum factioni quam Spartanis eo tempore bellum intulerunt, qui principes erant totius Graeciae; quorum imperii maiestas, neque ita multo post, Leuctrica pugna ab hoc initio perculsa concidit. Illi igitur duodecim, quorum dux erat Pelopidas, cum Athenis interdiu exissent, ut vesperascente caelo Thebas possent pervenire, cum canibus venaticis exierunt, retia ferentes, vestitu agresti, quo minore suspicione facerent iter. Qui cum tempore ipso, quo studuerant, pervenissent, domum Charonis deverterunt, a quo et tempus et dies erat datus.

Cornelius Nepos *De viris illustribus, Pelopidas II 3-5*

Objaśnienia:

Pelopidas, ae m - Tebańczyk, przywódca demokracji w Tebach w IV w. a.Ch.n. po zamachu oligarchicznym przebywał w Atenach, stamtąd wrócił do Teb na czele dwunastu młodzieńców w celu przywrócenia demokracji.
Cahon, is m - obywatel Teb, współczesny Pelopidasowi.

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - II ETAP

Ubi Caesar castra posuerit.

Postquam omnes Belgarum copias in unum locum coactas ad se venire vidit neque iam longe abesse ab iis quos miserat exploratoribus et ab Remis cognovit, flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturavit atque ibi castra posuit. Quae res et latus unum castrorum ripis fluminis muniebat et post eum quae erant tuta ab hostibus reddebat et commeatus ab Remis reliquisque civitatibus ut sine periculo ad eum portari possent efficiebat. In eo flumine pons erat. Ibi praesidium ponit et in altera parte fluminis Q. Titurium Sabinum legatum cum sex cohortibus relinquit; castra in altitudinem pedum XII vallo fossaque duodeviginti pedum muniri iubet.

C. Iulius Caesar *De bello Gallico* II 5, 4-6

Objaśnienia:

Belga, ae m - Belg, mieszkaniec belgii
Remi, orum m - naród w Galii Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Rhemis
Axona, ae m - rzeka w Galii Lugduńskiej

XII OLIMPIADA JĘZYKA ŁACIŃSKIEGO 1993/1994 - III ETAP

Quantum apud antiquos Romanos ius iurandum valeat.

Luciuo Manlio Auli filio, cum dictator fuisset, Marcus Pomponius tribunus plebis diem dixit, quod is paucos sibi dies ad dictaturam gerendam addidisset; criminabatur etiam, quod Titum filium, qui postea est Torquatus appellatus, ab hominibus relegasset et ruri habitare iussisset. Quod cum audivisset adulescens filius negotium exhiberi patri, accurisse Romam et cum primo luci Pomponii domum venisse dicitur. Cui cum esset nuntiatum, qui illum iratum allaturum ad se aliquid contra patrem arbitraretur, surrexit e lectulo remotisque arbitris ad se adulescentem iussit venire. At ille, ut ingressus est, confestim gladium destrinxit iuravitque se illum statim interfecturum, nisi ius iurandum sibi dedisset se patrem missum esse facturum. Iuravit hoc terrore coactus Pomponius; rem ad populum detulit, docuit, cur sibi causa desistere necesse esset, Manlium missum fecit. Tantum temporibus illis ius iurandum valebat.

M.T. Cicero *De officiis* III, 112

Objaśnienia:

Cum primo luci = prima luce
Lucius Manlius Capitolinus - syn Aulusa, dyktator w 363r a.Ch.n.
Marcus Pomponius - trybun ludowy w tych czasach
Torquatus - przydomek od torques - łańcuch na szyję, nadano go rodowi Manliuszów